Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
TAMARA ĆAPETA
της 21ης Μαρτίου 2024[1]

Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-778/21 P και C-798/21 P

Ευρωπαϊκή Επιτροπή
κατά
Front populaire pour la libération de la saguia el-hamra et du rio de oro (Front Polisario),
Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (C-778/21 P)
και
Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης
κατά

Front populaire pour la libération de la saguia el-hamra et du rio de oro (Front Polisario) (C-798/21 P)

«Αίτηση αναιρέσεως – Συμφωνία συνδέσεως ΕΕ-Μαρόκου – Συμφωνία συμπράξεως στον τομέα της βιώσιμης αλιείας – Πεδίο εφαρμογής – Απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:118) – "Συναίνεση" του λαού της Δυτικής Σαχάρας – Αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών – Αρχή της αυτοδιάθεσης»

I. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

1. Μπορεί η Ευρωπαϊκή Ένωση να συνάψει, με το Βασίλειο του Μαρόκου, συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της αλιείας η οποία να καλύπτει και τα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα; Εάν ναι, ποιες υποχρεώσεις έχει η Ευρωπαϊκή Ένωση έναντι των κατοίκων του εν λόγω εδάφους;

2. Τα ερωτήματα αυτά ανακύπτουν στο πλαίσιο των αναιρέσεων που έχουν ασκηθεί κατά της αποφάσεως της 29ης Σεπτεμβρίου 2021, Front Polisario κατά Συμβουλίου (T-344/19 και T-356/19, EU:T:2021:640)[2], με την οποία το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση παρέβη τους κανόνες του διεθνούς εθιμικού δικαίου οι οποίοι, κατά την ερμηνεία στην οποία προέβη το Δικαστήριο με τις αποφάσεις του στις υποθέσεις Συμβούλιο κατά Front Polisario και Western Sahara Campaign UK, δεσμεύουν την Ευρωπαϊκή Ένωση[3]. Κατά συνέπεια, το Γενικό

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η αγγλική.

[2] Απόφαση της 29ης Σεπτεμβρίου 2021, Front Polisario κατά Συμβουλίου (T-344/19 και T-356/19, EU:T:2021:640) (στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση).

[3] Πρόκειται για τις αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-104/16 P, EU:C:2016:973) (στο εξής: απόφαση Συμβούλιο κατά Front Polisario) και της 27ης Φεβρουαρίου 2018, Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:118) (στο εξής: απόφαση Western Sahara Campaign UK).

Δικαστήριο ακύρωσε[4] την απόφαση (ΕΕ) 2019/441[5], με την οποία είχε εγκριθεί η σύναψη της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας[6], του πρωτοκόλλου εφαρμογής της[7] και της ανταλλαγής επιστολών[8]. Το Συμβούλιο και η Επιτροπή άσκησαν αναίρεση ενώπιον του Δικαστηρίου κατά της ως άνω αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου.

3. Οι υπό κρίση αιτήσεις αναιρέσεως πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα μιας σειράς παράλληλων αιτήσεων αναιρέσεως στο πλαίσιο των οποίων αμφισβητείται το κύρος της απόφασης του Συμβουλίου για την έγκριση τροποποιήσεων της συμφωνίας συνδέσεως[9] που αποσκοπούσαν στην επέκταση των δασμολογικών προτιμήσεων σε εμπορεύματα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας, καθώς και υπό το πρίσμα αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο πλαίσιο της οποίας ζητούνται διευκρινίσεις σχετικά με την ορθή επισήμανση της χώρας καταγωγής όσον αφορά προϊόντα καταγωγής Δυτικής Σαχάρας. Σήμερα διατυπώνω τις προτάσεις μου επί όλων των ως άνω υποθέσεων[10].

4. Όπως εξηγώ και στις παράλληλες σημερινές μου προτάσεις στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario, ο εν εξελίξει αγώνας για αυτοδιάθεση του λαού της Δυτικής Σαχάρας συνιστά σαφή περίπτωση αποτυχίας της πολιτικής διαδικασίας υπό την ηγεσία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (στο εξής: ΟΗΕ), η οποία καθιστά επιτακτική ανάγκη την εξεύρεση πρακτικών λύσεων.

II. Ιστορικό της διαδικασίας

A. Συνοπτική αναδρομή στο ζήτημα της Δυτικής Σαχάρας

5. Στα σημεία 8 έως 28 των παράλληλων προτάσεών μου στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario εξηγώ αναλυτικότερα το ιστορικό υπόβαθρο του ζητήματος της Δυτικής Σαχάρας και τις δυσκολίες με τις οποίες έχει έρθει αντιμέτωπος ο λαός που κατοικεί στο εν λόγω έδαφος στην προσπάθειά του να ασκήσει το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση.

6. Για τους σκοπούς, ωστόσο, της υπό κρίση διαδικασίας, είναι χρήσιμες οι κάτωθι υπομνήσεις και προσθήκες.

7. Η Δυτική Σαχάρα αποικίστηκε από το Βασίλειο της Ισπανίας κατά τον 19ο αιώνα.

4 Βλ. αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψεις 364 και 365).

5 Απόφαση (ΕΕ) 2019/441 για τη σύναψη της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, του πρωτοκόλλου εφαρμογής της, καθώς και της ανταλλαγής επιστολών που συνοδεύουν τη συμφωνία (ΕΕ 2019, L 77, σ. 4) (στο εξής: επίδικη απόφαση).

6 Συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 2019, L 77, σ. 8) (στο εξής: συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας).

7 Πρωτόκολλο για την εφαρμογή της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 2019, L 77, σ. 18) (στο εξής: πρωτόκολλο εφαρμογής).

8 Ανταλλαγή επιστολών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου που συνοδεύουν τη συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 2019, L 77, σ. 53) (στο εξής: ανταλλαγή επιστολών).

9 Ευρωμεσογειακή συμφωνία συνδέσεως μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου (ΕΕ 2000, L 70, σ. 2).

10 Βλ. τις προτάσεις μου της 21ης Μαρτίου 2024 στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-779/21 P και C-799/21 P, Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario (στο εξής: υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario) και τις προτάσεις μου της 21ης Μαρτίου 2024 στην υπόθεση C-399/22, Confédération paysanne (Πεπόνια και ντομάτες από τη Δυτική Σαχάρα).

8. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αποαποικιοποίησης, το 1963, η εν λόγω εδαφική περιοχή προστέθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη στον κατάλογο των μη αυτόνομων περιοχών [11].

9. Το 1966, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ επιβεβαίωσε το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας και κάλεσε την Ισπανία να καταστήσει δυνατή την άσκηση του εν λόγω δικαιώματος και να ρυθμίσει τις σχετικές λεπτομέρειες [12], κάτι το οποίο η Ισπανία αποφάσισε να πράξει μέσω δημοψηφίσματος. Το εν λόγω δημοψήφισμα ουδέποτε διεξήχθη.

10. Το 1969, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ εξέδωσε το ψήφισμα 2554 (XXIV) [13]. Με το εν λόγω ψήφισμα «[διακήρυξε] εκ νέου το αναπαλλοτρίωτο δικαίωμα των λαών των εξαρτημένων εδαφών στην αυτοδιάθεση και την ανεξαρτησία και στους φυσικούς πόρους των εδαφών τους, καθώς και το δικαίωμά τους να χρησιμοποιούν τους εν λόγω πόρους προς το συμφέρον τους, υπό το πρίσμα της όγδοης παραγράφου του προοιμίου του ψηφίσματος 1514 (XV) της Γενικής Συνέλευσης» και «[ζήτησε] από τις διοικούσες δυνάμεις και τα ενδιαφερόμενα κράτη, των οποίων οι εταιρείες και οι υπήκοοι εμπλέκονται σε τέτοιες δραστηριότητες, να λάβουν άμεσα μέτρα για να θέσουν τέρμα σε κάθε πρακτική που συνιστά εκμετάλλευση των εδαφών και των λαών υπό αποικιακή κυριαρχία».

11. Με τη γνωμοδότησή του για τη Δυτική Σαχάρα [14], το Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης (στο εξής: ΔΔ) επιβεβαίωσε το καθεστώς της Δυτικής Σαχάρας ως μη αυτόνομης περιοχής καθώς και το δικαίωμα του λαού της στην αυτοδιάθεση.

12. Το Βασίλειο του Μαρόκου θεωρεί ότι το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας αποτελεί μέρος του κυρίαρχου εδάφους του, συμπεριλαμβανομένων των παρακείμενων υδάτων του.

13. Το 1975, η Ισπανία, το Βασίλειο του Μαρόκου και η Ισλαμική Δημοκρατία της Μαυριτανίας υπέγραψαν τη Διακήρυξη Αρχών για τη Δυτική Σαχάρα (γνωστή και με την ονομασία «συμφωνίες της Μαδρίτης») [15], δυνάμει της οποίας το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας κατανεμήθηκε μεταξύ των δύο τελευταίων ως άνω κρατών [16]. Λίγο αργότερα, τον Ιανουάριο του 1976, ο μαροκινός στρατός εισέβαλε στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας.

[11] Ηνωμένα Έθνη, Έκθεση της Επιτροπής Πληροφοριών σχετικά με τις μη αυτόνομες περιοχές, συμπλήρωμα αριθ. 14 (A/5514) (1963), παράρτημα III «Κατάλογος μη αυτόνομων περιοχών δυνάμει του κεφαλαίου XI του Χάρτη, την 31η Δεκεμβρίου 1962, ταξινομημένων ανά γεωγραφική περιοχή».

[12] Ψήφισμα 2229 (XXI) της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, της 20ής Δεκεμβρίου 1966, επί του ζητήματος του Ifni και της ισπανικής Σαχάρας.

[13] Ψήφισμα 2554 (XXIV) της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ, της 12ης Δεκεμβρίου 1969, «Δραστηριότητες ξένων οικονομικών και άλλων συμφερόντων που εμποδίζουν την εφαρμογή της Διακήρυξης για τη χορήγηση ανεξαρτησίας σε αποικιακά κράτη και λαούς στη Νότια Ροδεσία και τη Ναμίμπια και σε άλλα εδάφη υπό πορτογαλική κυριαρχία, καθώς και σε όλα τα άλλα εδάφη υπό αποικιακή κυριαρχία, και τις προσπάθειες για την εξάλειψη της αποικιοκρατίας, του απαρτχάιντ και των φυλετικών διακρίσεων στη νότια Αφρική».

[14] Γνωμοδότηση για τη Δυτική Σαχάρα (*CIJ Recueil* 1975, σ. 12).

[15] *Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 988, σ. 259.

[16] Η νομική ισχύς των συμφωνιών της Μαδρίτης αμφισβητείται – βλ., για παράδειγμα, Simon, S., «Western Sahara», σε Walter, C., von Ungern-Sternberg, A. και Abushov, K. (επιμ.), *Self-determination and secession in international law*, Oxford University Press, Οξφόρδη, 2014, σ. 260 (όπου αμφισβητείται κατά πόσον, παρά το γεγονός ότι καταχωρίστηκαν ως συνθήκη στη Γραμματεία του ΟΗΕ, οι συμφωνίες της Μαδρίτης θα μπορούσαν να προβλέπουν ρητά τη μεταβίβαση της κυριαρχίας, «δεδομένου ότι η Ισπανία δεν είχε το δικαίωμα να διαθέσει έδαφος το οποίο ανήκε στον λαό του»). Βλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Wathelet στην υπόθεση Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:1, σκέψεις 161 και 162) (όπου επισημαίνεται ότι η έλλειψη ομοφωνίας σε επίπεδο Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ ως προς τις συνέπειες που έπρεπε να συναχθούν από τις συμφωνίες της Μαδρίτης οδήγησε στην έκδοση δύο ψηφισμάτων διαφορετικού περιεχομένου, εκ των οποίων το μεν ένα δεν μνημονεύει τις εν λόγω συμφωνίες και εξακολουθεί να θεωρεί το Βασίλειο της Ισπανίας ως «διοικούσα αρχή», το δε άλλο δεν αναφέρεται σε διοικούσα αρχή αλλά σε «προσωρινή διοίκηση»).

14. Σύμφωνα με διπλωματικό τηλεγράφημα που απέστειλαν οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής το 1975 μέσω του υπουργού Εξωτερικών H. Kissinger, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων που οδήγησαν στη σύναψη των συμφωνιών της Μαδρίτης, σε αντάλλαγμα για την αποχώρησή της από την εν λόγω περιοχή, θα παρέχονταν στην Ισπανία «αλιευτικά δικαιώματα […] στα ύδατα της Δυτικής Σαχάρας και […] ισπανική συμμετοχή κατά 35 % στα ορυχεία φωσφόρου» [17].

15. Στις 26 Φεβρουαρίου 1976, η Ισπανία ενημέρωσε τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ ότι έπαυε η παρουσία της στη Δυτική Σαχάρα και παραιτήθηκε από τη θέση της ως διοικούσας αρχής βάσει του άρθρου 73 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών [18].

16. Το 1985, η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα δεσμεύτηκε να αναλάβει την ευθύνη για τις υφιστάμενες συμφωνίες αλιείας που είχαν συνάψει η Ισπανία και η Πορτογαλία με το Βασίλειο του Μαρόκου, μετά την προσχώρησή τους στην (τότε) Κοινότητα [19].

17. Το 1988, το 1992 και το 2006, η Ευρωπαϊκή (Οικονομική) Κοινότητα συνήψε τις δικές της συμφωνίες στον τομέα της αλιείας με το Βασίλειο του Μαρόκου [20].

18. Το πεδίο εφαρμογής των εν λόγω συμφωνιών κάλυπτε το «έδαφος του Μαρόκου και [τα] ύδατα υπό μαροκινή δικαιοδοσία» [21], χωρίς να προσδιορίζεται ρητά το όριο των καλυπτόμενων θαλάσσιων περιοχών.

19. Βασικό στοιχείο όλων των ως άνω συμφωνιών ήταν η παροχή οικονομικής στήριξης στο Βασίλειο του Μαρόκου, εν μέρει ως αντάλλαγμα για την έκδοση αδειών από τις αρχές του τελευταίου σε αλιευτικά σκάφη της Ένωσης [22].

17 Βλ. τηλεγράφημα 1975STATE276309 της 21ης Νοεμβρίου 1975 του Υπουργού H. Kissinger προς τη διαρκή αντιπροσωπεία των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής στον ΟΗΕ, το οποίο μνημονεύεται στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Wathelet στην υπόθεση Western Sahara Campaign UK (C-266/16, EU:C:2018:1, υποσημείωση 121). Με τις εν λόγω προτάσεις του ο γενικός εισαγγελέας M. Wathelet εξηγεί επίσης ότι «η ισπανική, η μαροκινή και η μαυριτανική αντιπροσωπεία συμφώνησαν στην αναγνώριση αλιευτικών δικαιωμάτων στα χωρικά ύδατα της Δυτικής Σαχάρας υπέρ 800 ισπανικών σκαφών για διάρκεια 20 ετών και υπό τους όρους που ίσχυαν στις 14 Νοεμβρίου 1975». Όπ.π., υποσημείωση 118.

18 Η εν λόγω διάταξη εντάσσεται στο κεφάλαιο XI του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το οποίο αφορά τις μη αυτόνομες περιοχές. Το άρθρο αυτό απαιτεί από τα μέλη του ΟΗΕ «που έχουν ή αναλαμβάνουν την ευθύνη να διοικούν περιοχές που οι λαοί τους δεν έχουν ακόμη επιτύχει πλήρη αυτοδιοίκηση», μεταξύ άλλων, «να αναπτύσσουν την [ικανότητα των εν λόγω λαών] για αυτοδιοίκηση, να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις πολιτικές προσδοκίες των λαών αυτών και να τους βοηθούν στην προοδευτική ανάπτυξη των ελεύθερων πολιτικών τους θεσμών».

19 Απόφαση 87/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 13ης Αυγούστου 1987, για τη σύναψη συμφωνίας υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών σχετικά με το καθεστώς αλιείας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του Βασιλείου του Μαρόκου που εφαρμόζεται αρχικά για τη χρονική περίοδο από την 1η Αυγούστου μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1987 (ΕΕ 1987, L 232, σ. 18) και Συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών σχετικά με το καθεστώς αλιείας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του Βασιλείου του Μαρόκου που εφαρμόζεται αρχικά για τη χρονική περίοδο από την 1η Αυγούστου μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1987 (ΕΕ 1987, L 232, σ. 19) (η οποία αναφέρει ότι, λαμβανομένης υπόψη της προσχώρησης της Ισπανίας και της Πορτογαλίας και εν αναμονή της σύναψης συμφωνίας αλιείας Μαρόκου-ΕΟΚ, «το Μαρόκο προτείνει στην Κοινότητα την παράταση, μέχρι το τέλος Δεκεμβρίου του 1987, των δυνατοτήτων αλιείας που παρέχονται δυνάμει της συμφωνίας αλιείας Μαρόκου-Ισπανίας, της 1ης Αυγούστου 1983»). Βλ., επίσης, άρθρα 354 και 355 της Πράξης περί των όρων προσχωρήσεως και των προσαρμογών των συνθηκών - Προσχώρηση του Βασιλείου της Ισπανίας και της Πορτογαλικής Δημοκρατίας (ΕΕ 1985, L 302, σ. 23).

20 Βλ. συμφωνία για τις σχέσεις στον τομέα της θαλάσσιας αλιείας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 1988, L 99, σ. 49) (στο εξής: συμφωνία του 1988)· συμφωνία για τις σχέσεις στον τομέα της θαλάσσιας αλιείας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 1992, L 407, σ. 3) (στο εξής: συμφωνία του 1992)· και συμφωνία αλιευτικής σύμπραξης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 2006, L 141, σ. 4) (στο εξής: συμφωνία σύμπραξης του 2006).

21 Βλ. άρθρο 1 της συμφωνίας του 1988, άρθρο 1 της συμφωνίας του 1992, καθώς και άρθρο 11 της συμφωνίας σύμπραξης του 2006.

22 Βλ. άρθρο 2, παράγραφος 2, και άρθρο 6 της συμφωνίας του 1988, άρθρο 2, παράγραφος 2, και άρθρο 7 της συμφωνίας του 1992, καθώς και άρθρα 6 και 7 της συμφωνίας σύμπραξης του 2006.

20. Δυνάμει ξεχωριστών πρωτοκόλλων, που ίσχυαν για περίοδο τεσσάρων ετών αντίστοιχα και αποτελούσαν αναπόσπαστο μέρος των εν λόγω συμφωνιών, καθορίστηκαν επιπλέον οι αλιευτικές δυνατότητες που παραχωρούνταν στα αλιευτικά σκάφη της Ένωσης, η διάρκειά τους και οι όροι χρήσης τους [23].

21. Το τελευταίο πρωτόκολλο για τον καθορισμό των αλιευτικών δυνατοτήτων και της χρηματικής αντιπαροχής (ήτοι, το πρωτόκολλο εφαρμογής του 2013) [24], το οποίο συνόδευε τη συμφωνία σύμπραξης του 2006, έληξε στις 14 Ιουλίου 2018 [25].

22. Η εφαρμογή της συμφωνίας σύμπραξης του 2006 και του πρωτοκόλλου εφαρμογής του 2013 στα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα διαταράχθηκε από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Western Sahara Campaign UK.

Β. Η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας

1. Το διαδικαστικό πλαίσιο

23. Το 2018 το Δικαστήριο έκρινε ότι η συμφωνία σύμπραξης του 2006 δεν καλύπτει το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ή τα παρά το έδαφος αυτό ύδατα, διότι οι φράσεις «έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου» και «ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία του» δεν θα μπορούσαν να αναφέρονται στη μη αυτόνομη περιοχή της Δυτικής Σαχάρας [26]. Ομοίως, όσον αφορά το πρωτόκολλο εφαρμογής του 2013, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η έννοια του όρου «μαροκινή αλιευτική ζώνη» δεν περιλαμβάνει τα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα [27].

24. Υπό το πρίσμα αυτό, το Δικαστήριο ερμήνευσε τους ως άνω όρους κατά τρόπο ώστε η ερμηνεία τους να εναρμονίζεται με εκείνη παρόμοιων όρων που είχε εξετάσει στο πλαίσιο της αποφάσεώς του στην υπόθεση Συμβούλιο κατά Front Polisario. Με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο είχε κρίνει ότι η έννοια του «εδάφους του Βασιλείου του Μαρόκου» δεν μπορούσε να νοείται ως αφορώσα και το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας [28].

23 Άρθρα 5 και 7 της συμφωνίας του 1988 και πρωτόκολλο αριθ. 1 για τον καθορισμό των δυνατοτήτων αλιείας που παρέχει το Μαρόκο και το αντάλλαγμα της Κοινότητας για την περίοδο από την 1η Μαρτίου 1988 μέχρι τις 29 Φεβρουαρίου 1992 (ΕΕ 1988, L 99, σ. 61), άρθρα 7 και 9 της συμφωνίας του 1992 και πρωτόκολλο για τον καθορισμό των αλιευτικών δυνατοτήτων, της χρηματικής αντιστάθμισης και της οικονομικής στήριξης που παρέχονται από την Κοινότητα (ΕΕ 1992, L 407, σ. 15), καθώς και άρθρα 5 έως 7 της συμφωνίας του 2006 και πρωτόκολλο για τον καθορισμό των αλιευτικών δυνατοτήτων και της χρηματικής αντιπαροχής που προβλέπονται στη συμφωνία αλιευτικής σύμπραξης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 2006, L 141, σ. 9).

24 Πρωτόκολλο μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου σχετικά με τον καθορισμό των αλιευτικών δυνατοτήτων και της χρηματικής αντιπαροχής που προβλέπονται στη συμφωνία αλιευτικής σύμπραξης μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου (ΕΕ 2013, L 328, σ. 2) (στο εξής: πρωτόκολλο εφαρμογής του 2013).

25 Επίδικη απόφαση, αιτιολογική σκέψη 2. Πρβλ., επίσης, αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψη 29).

26 Πρβλ. απόφαση Western Sahara Campaign UK (σκέψεις 62 έως 64, 69 και 73).

27 Βλ. απόφαση Western Sahara Campaign UK (σκέψη 79).

28 Βλ. απόφαση Western Sahara Campaign UK (σκέψεις 61 και 62).

25. Μετά την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Western Sahara Campaign UK, με απόφαση της 16ης Απριλίου 2018 [29] «το Συμβούλιο εξουσιοδότησε την Επιτροπή να αρχίσει διαπραγματεύσεις με σκοπό την τροποποίηση της συμφωνίας και τη σύναψη νέου πρωτοκόλλου εφαρμογής της» [30].

26. Στις 14 Ιανουαρίου 2019, η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Βασίλειο του Μαρόκου υπέγραψαν τη συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας, το πρωτόκολλο εφαρμογής και την ανταλλαγή επιστολών, που αποτελούν μέρος της εν λόγω συμφωνίας [31].

27. Στην ανταλλαγή επιστολών επισημαίνεται, συναφώς, ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Βασίλειο του Μαρόκου «επιβεβαιώνουν την υποστήριξή τους στη διαδικασία των Ηνωμένων Εθνών και στις προσπάθειες του γενικού γραμματέα για την επίτευξη οριστικής πολιτικής λύσης σύμφωνα με τις αρχές και τους στόχους του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και βάσει των ψηφισμάτων του Συμβουλίου Ασφαλείας».

28. Η ανταλλαγή επιστολών ορίζει επίσης ότι «[η] [συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας] συνάπτεται με την επιφύλαξη των αντίστοιχων θέσεων των μερών», πράγμα που για τη μεν Ευρωπαϊκή Ένωση σημαίνει ότι «η αναφορά των νόμων και των κανονισμών του Μαρόκου [στη συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας] δεν προδικάζει τη θέση της σχετικά με το καθεστώς [της μη αυτόνομης περιοχής] της Δυτικής Σαχάρας, τα χωρικά ύδατα [της οποίας] καλύπτονται από την αλιευτική ζώνη που ορίζεται στο άρθρο 1, στοιχείο η), της [συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας] και από το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση», για το δε Βασίλειο του Μαρόκου, συνεπάγεται ότι «η περιοχή της Σαχάρας αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του εθνικού εδάφους επί του οποίου το εν λόγω Βασίλειο ασκεί πλήρως τα κυριαρχικά του δικαιώματα, όπως και επί της υπόλοιπης εθνικής επικράτειας».

29. Με την επίδικη απόφαση της 4ης Μαρτίου 2019, το Συμβούλιο ενέκρινε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης τη συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας, το πρωτόκολλο εφαρμογής και την ανταλλαγή επιστολών. Οι αιτιολογικές σκέψεις 3, 5 και 7 έως 11 της αποφάσεως αυτής έχουν ως εξής:

«(3) Στην απόφαση που εξέδωσε στην υπόθεση C-266/16 σε απάντηση προδικαστικού ερωτήματος σχετικά με το κύρος και την ερμηνεία της συμφωνίας και του πρωτοκόλλου εφαρμογής της, το Δικαστήριο έκρινε ότι ούτε η συμφωνία ούτε το πρωτόκολλο εφαρμογής εφαρμόζονται στα παρά [το] έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα.

[…]

(5) Θα πρέπει να δοθεί η δυνατότητα στα σκάφη της Ένωσης να συνεχίσουν τις αλιευτικές δραστηριότητες που ασκούσαν από την έναρξη ισχύος της συμφωνίας και το πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας θα πρέπει να ορίζεται κατά τρόπον ώστε να περιλαμβάνει τα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα. Η συνέχιση της αλιευτικής σύμπραξης είναι εξάλλου απαραίτητη, προκειμένου το εν λόγω έδαφος να συνεχίσει να λαμβάνει την τομεακή στήριξη που προσφέρεται δυνάμει της συμφωνίας, σε συμμόρφωση με το ενωσιακό και διεθνές δίκαιο, περιλαμβανομένου του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και προς όφελος του ενδιαφερόμενου λαού.

[29] Βλ. έγγραφο 9716/17 του Συμβουλίου – Αποτελέσματα της συνόδου του Συμβουλίου [3544η σύνοδος του Συμβουλίου, Ανταγωνιστικότητα (εσωτερική αγορά, βιομηχανία, έρευνα και διάστημα)], σ. 22.

[30] Επίδικη απόφαση, αιτιολογική σκέψη 6.

[31] Βλ. άρθρο 16 της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας.

[…]

(7) Στόχος της [συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας] είναι να επιτρέψει στην Ένωση και στο Βασίλειο του Μαρόκου να συνεργαστούν πιο στενά με σκοπό την προώθηση βιώσιμης αλιευτικής πολιτικής, της υπεύθυνης εκμετάλλευσης των αλιευτικών πόρων στην αλιευτική ζώνη που ορίζει η [συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας], και τη στήριξη των προσπαθειών του Βασιλείου του Μαρόκου με στόχο την ανάπτυξη του τομέα της αλιείας καθώς και μιας γαλάζιας οικονομίας. Η συμφωνία συμβάλλει με τον τρόπο αυτόν στην επίτευξη των στόχων που επιδιώκει η Ένωση στο πλαίσιο του άρθρου 21 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

(8) Η Επιτροπή αξιολόγησε τις ενδεχόμενες επιπτώσεις της [συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας] στη βιώσιμη ανάπτυξη, ιδίως όσον αφορά τα οφέλη για τον ενδιαφερόμενο λαό και την εκμετάλλευση των φυσικών πόρων των σχετικών εδαφών.

(9) Σύμφωνα με αυτήν την αξιολόγηση, εκτιμήθηκε ότι η [συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας] αναμένεται να ωφελήσει σημαντικά τον ενδιαφερόμενο λαό, λόγω των θετικών κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων για τον λαό αυτόν, ιδίως όσον αφορά την απασχόληση και τις επενδύσεις, και λόγω του αντικτύπου της στην ανάπτυξη των τομέων της αλιείας και της μεταποίησης αλιευτικών προϊόντων.

[…]

(11) Λαμβάνοντας υπόψη τα εκτιθέμενα στην απόφαση του Δικαστηρίου, η Επιτροπή, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης [(στο εξής: ΕΥΕΔ)], έλαβε όλα τα εύλογα και δυνατά μέτρα στο παρόν πλαίσιο για να επιτύχει την κατάλληλη συμμετοχή του ενδιαφερόμενου λαού, προκειμένου να εξακριβωθεί η συγκατάθεσή του. Στη Δυτική Σαχάρα και στο Βασίλειο του Μαρόκου διεξήχθησαν ευρείες διαβουλεύσεις, οι δε κοινωνικοοικονομικοί και πολιτικοί φορείς που συμμετείχαν στις διαβουλεύσεις τάχθηκαν σαφώς υπέρ της σύναψης της [συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας]. Εντούτοις, το [Front] Polisario και μερικοί άλλοι φορείς δεν δέχθηκαν να λάβουν μέρος στη διαδικασία διαβούλευσης».

2. Πεδίο εφαρμογής

30. Το πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας ορίζεται στο άρθρο 14 αυτής. Κατά την διάταξη αυτή, «[η εν λόγω] συμφωνία εφαρμόζεται στα εδάφη στα οποία εφαρμόζονται, αφενός, η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και η Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και, αφετέρου, οι νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις που αναφέρονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 της [εν λόγω] συμφωνίας».

31. Το δε άρθρο 6, παράγραφος 1, της ίδιας συμφωνίας διευκρινίζει ότι «τα σκάφη της Ένωσης που δραστηριοποιούνται στην αλιευτική ζώνη τηρούν τις νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις που διέπουν τις αλιευτικές δραστηριότητες του Μαρόκου στην εν λόγω ζώνη, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά στην [εν λόγω] συμφωνία» [32].

[32] Το άρθρο 2 του πρωτοκόλλου εφαρμογής συνδέεται με το εν λόγω πεδίο εφαρμογής καθόσον διαλαμβάνει ότι «[σ]τόχος του παρόντος πρωτοκόλλου είναι η εφαρμογή των διατάξεων της [συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας], με τη θέσπιση ειδικότερα των όρων πρόσβασης των σκαφών της Ένωσης στην αλιευτική ζώνη που ορίζεται στο άρθρο 1 στοιχείο η) της [συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας], καθώς και των διατάξεων εφαρμογής της [συμφωνίας] σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας».

32. Η «αλιευτική ζώνη» ορίζεται στο άρθρο 1, στοιχείο η′, της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας ως εξής: «τα ύδατα του Κεντροανατολικού Ατλαντικού που βρίσκονται μεταξύ των παραλλήλων 35° 47′ 18″ Β και 20° 46′ 13″ Β, συμπεριλαμβανομένων τωνχωρικών υδάτων της Δυτικής Σαχάρας [33], που καλύπτουν το σύνολο των περιοχών διαχείρισης· ο ορισμός αυτός δεν θίγει τις ενδεχόμενες διαπραγματεύσεις σχετικά με την οριοθέτηση των θαλασσίων ζωνών των παράκτιων κρατών που συνορεύουν με την αλιευτική ζώνη και γενικότερα τα δικαιώματα τρίτων χωρών».

33. Κατά το Γενικό Δικαστήριο, το σύνορο μεταξύ της Δυτικής Σαχάρας και του Βασιλείου του Μαρόκου βρίσκεται στον παράλληλο 27°42′N (Pointe Stafford) [34].

34. Κατά συνέπεια, «οι γεωγραφικές συντεταγμένες που μνημονεύονται [μεταξύ άλλων στο άρθρο 1, στοιχείο η′, της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας] περιλαμβάνουν τόσο τα ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία του Βασιλείου του Μαρόκου όσο και τα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα» [35].

3. Χρηματική αποζημίωση

35. Στο πλαίσιο της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναλαμβάνει την καταβολή χρηματικής αντιπαροχής στο Βασίλειο του Μαρόκου.

36. Η συνολική αξία της αντιπαροχής αυτής φαίνεται να ανέρχεται σε 208 700 000 ευρώ για την περίοδο ισχύος του πρωτοκόλλου εφαρμογής [36], ήτοι από τις 18 Ιουλίου 2019 έως τις 17 Ιουλίου 2023 [37].

37. Η εν λόγω αντιπαροχή περιλαμβάνει «α) χρηματική αποζημίωση που χορηγείται από την Ένωση για την πρόσβαση των σκαφών της Ένωσης στην αλιευτική ζώνη· β) τα τέλη που καταβάλλουν οι πλοιοκτήτες σκαφών της Ένωσης· γ) τομεακή στήριξη από την Ένωση για την εφαρμογή πολιτικής βιώσιμης αλιείας και για τη διακυβέρνηση των ωκεανών, σύμφωνα με ετήσιο και πολυετή προγραμματισμό» [38].

38. Από την πλευρά του, το Βασίλειο του Μαρόκου διασφαλίζει ότι η χρηματική αντιπαροχή και τα τέλη των πλοιοκτητών γίνονται αντικείμενο «δίκαιης κοινωνικής και γεωγραφικής κατανομής, ώστε να διασφαλίζεται ότι ωφελούνται δεόντως οι ενδιαφερόμενοι πληθυσμοί» [39].

33 Η υποσημείωση 1 έχει ως εξής: «Περιοχή της Σαχάρας, σύμφωνα με τη θέση του Μαρόκου».

34 Αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψη 212).

35 Αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψη 111).

36 Βλ. άρθρο 4 του πρωτοκόλλου εφαρμογής.

37 Βλ. άρθρο 16 του πρωτοκόλλου εφαρμογής, σε συνδυασμό με την ενημέρωση σχετικά με την έναρξη ισχύος της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, του πρωτοκόλλου εφαρμογής της καθώς και της ανταλλαγής επιστολών που συνοδεύουν τη συμφωνία (ΕΕ 2019, L 195, σ. 1).

38 Βλ. άρθρο 12, παράγραφος 2, στοιχείο γ′, της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας.

39 Βλ. άρθρο 12, παράγραφος 4, της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και άρθρο 6, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου εφαρμογής. Βλ., επίσης, αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψη 33).

39. Η τομεακή στήριξη που παρέχεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση δεν φαίνεται να υπόκειται στην ως άνω υποχρέωση κατανομής, αλλά «συμβάλλει στην ανάπτυξη και την εφαρμογή της τομεακής αλιευτικής πολιτικής στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής για την ανάπτυξη του τομέα της αλιείας» [40].

40. Προς τούτο, το Βασίλειο του Μαρόκου οφείλει να υποβάλει στη μεικτή επιτροπή που συγκροτήθηκε δυνάμει της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας [41] και απαρτίζεται από εκπροσώπους του Βασιλείου του Μαρόκου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης [42], «μέθοδο για την κοινωνική και γεωγραφική κατανομή [των εν λόγω κεφαλαίων] […] καθώς και την κλείδα κατανομής των χορηγούμενων ποσών» [43].

41. Οι διάφορες επιμέρους μορφές στήριξης που συναποτελούν τη χρηματική αντιπαροχή η οποία πρέπει καταβληθεί στις μαροκινές αρχές διατίθενται υπό την εποπτεία της μεικτής επιτροπής [44].

42. Τέλος, προβλέπεται υποχρέωση υποβολής εκθέσεων για το Βασίλειο του Μαρόκου, οι αρχές του οποίου υποχρεούνται στην υποβολή ετήσιας έκθεσης καθώς και τελικής έκθεσης πριν από τη λήξη του πρωτοκόλλου εφαρμογής [45].

4. Οι αλιευτικές δυνατότητες και η διαχείρισή τους

43. Οι αλιευτικές δυνατότητες ρυθμίζονται από το πρωτόκολλο εφαρμογής, το οποίο ανανεώνεται ανά τετραετία.

44. Όπως εξήγησα, το πρωτόκολλο που υπογράφηκε κατά τη σύναψη της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας έληξε στις 17 Ιουλίου 2023 [46].

45. Κατά την ημερομηνία σύνταξης των παρουσών προτάσεων δεν έχουν λάβει χώρα διαπραγματεύσεις για κάποιο νέο πρωτόκολλο μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου.

40 Βλ. άρθρο 7, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου εφαρμογής. Πρβλ. κατ' αντιδιαστολή την αιτιολογική σκέψη 5 της επίδικης αποφάσεως, η οποία διευκρινίζει ότι «[η] συνέχιση της αλιευτικής σύμπραξης είναι […] απαραίτητη, προκειμένου το [έδαφος της Δυτικής Σαχάρας] να συνεχίσει να λαμβάνει την τομεακή στήριξη που προσφέρεται δυνάμει της συμφωνίας […] προς όφελος του ενδιαφερόμενου λαού».

41 Βλ. άρθρο 13 της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας. Όπως αναφέρεται στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου, η επιτροπή αυτή αποτελείται από εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου. Βλ., επίσης, αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψη 215).

42 Βλ. άρθρο 13 της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψη 314).

43 Άρθρο 6, παράγραφος 2, του πρωτοκόλλου εφαρμογής. Όσον αφορά τη «μέθοδο για την κοινωνική και γεωγραφική κατανομή» καθώς και την ίδια την «κλείδα κατανομής», το μόνο που μπορώ να κάνω είναι να υποθέσω ότι υποβλήθηκαν από το Βασίλειο του Μαρόκου στη μεικτή επιτροπή, καθότι κανένα από τα στοιχεία αυτά δεν έχει περιληφθεί στη δικογραφία, ούτε στο πλαίσιο της πρωτόδικης ούτε στο πλαίσιο της κατ' αναίρεση διαδικασίας.

44 Βλ. άρθρο 4, παράγραφος 2, και άρθρα 6 έως 8 του πρωτοκόλλου εφαρμογής. Βλ., επίσης, αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψη 314). Ούτε η δικογραφία στο πλαίσιο της πρωτόδικης διαδικασίας ούτε η δικογραφία της κατ' αναίρεση διαδικασίας περιέχουν έγγραφα σχετικά με την εποπτεία ή τη διαδικασία λήψης αποφάσεων εκ μέρους της μεικτής επιτροπής. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η εν λόγω υποχρέωση κατανομής συνεπάγεται ότι «τα μέρη δεσμεύονται να διασφαλίζουν ότι οι ενδιαφερόμενοι πληθυσμοί, περιλαμβανομένων εκείνων της Δυτικής Σαχάρας, επωφελούνται των εν λόγω οφελών κατά τρόπο αναλογικό προς τις αλιευτικές δραστηριότητες στη ζώνη που ορίζεται στην εν λόγω συμφωνία, οι οποίες ασκούνται και στα παρά το εν λόγω έδαφος ύδατα, χωρίς να προβλέπεται εξαίρεση από την ως άνω αρχή» (αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, σκέψη 213).

45 Άρθρο 6, παράγραφοι 4 και 5, του πρωτοκόλλου εφαρμογής.

46 Βλ. άρθρο 16 του πρωτοκόλλου εφαρμογής.

46. Τα σκάφη της Ένωσης μπορούν να αλιεύουν στη ζώνη που καλύπτεται από τη συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας μόνον εφόσον έχουν πρώτα λάβει άδεια αλιείας [47].

47. Η εν λόγω άδεια λαμβάνεται έναντι της καταβολής των ετήσιων τελών των πλοιοκτητών που αναφέρονται στο σημείο 37 των παρουσών προτάσεων.

48. Οι εν λόγω άδειες εκδίδονται από το Τμήμα Θαλάσσιας Αλιείας του Υπουργείου Γεωργίας, Θαλάσσιας Αλιείας, Αγροτικής Ανάπτυξης, Υδάτων και Δασών του Βασιλείου του Μαρόκου [48].

49. Κατά τη συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας, τα σκάφη της Ένωσης που δραστηριοποιούνται στην «αλιευτική ζώνη» δύνανται «να αλιεύουν μόνο πλεονάσματα των επιτρεπόμενων αλιευμάτων, όπως αναφέρονται στο άρθρο 62 παράγραφοι 2 και 3 της UNCLOS και προσδιορίζονται […] βάσει των διαθέσιμων σχετικών επιστημονικών γνωμοδοτήσεων και των συναφών πληροφοριών […] σχετικά με τη συνολική αλιευτική προσπάθεια, όσον αφορά τα επηρεαζόμενα αποθέματα, όλων των στόλων που δραστηριοποιούνται στην αλιευτική ζώνη» [49].

50. Κατά την επ' ακροατηρίου διαδικασία, το Συμβούλιο και η Επιτροπή εξήγησαν ότι, στην πράξη, το όριο αυτό καθορίζεται από το Βασίλειο του Μαρόκου μετά από αξιολόγηση της συνολικής αλιευτικής ικανότητας των τοπικών αποθεμάτων ιχθύων, των εγχώριων αλιευτικών προσπαθειών του και του εναπομένοντος ποσοστού που μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο βιώσιμης αλιείας [50].

51. Η ετήσια έκθεση της μεικτής επιτροπής για το 2021 [51] και η τελική αξιολόγηση του 2023 [52] εξηγούν ότι όλα τα είδη αποθεμάτων στην «αλιευτική ζώνη», εκτός από δύο, τελούσαν υπό καθεστώς πλήρους εκμετάλλευσης ή υπερεκμετάλλευσης [53]. Μόνο τα αποθέματα του μπαλά (Dentex macrophtalmus) και της σαρδέλας (S. pilchardus) αναφέρονταν ως τελούντα σε καθεστώς «μη πλήρους εκμετάλλευσης» [54].

Γ. Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

52. Στις 10 και 12 Ιουνίου 2019 το Front Polisario άσκησε προσφυγές με αίτημα, μεταξύ άλλων, την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως.

47 Βλ. άρθρο 5, παράγραφος 1, της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και παράρτημα του πρωτοκόλλου εφαρμογής. Βλ., επίσης, σκέψη 209 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στην οποία το Γενικό Δικαστήριο διευκρινίζει ότι «[τ]ο Βασίλειο του Μαρόκου [μεριμνά ώστε] να καθορίσει τις ακριβείς συντεταγμένες των ζωνών διαχείρισης καθώς και κάθε ζώνης εντός αυτών στην οποία απαγορεύεται η αλιεία, καθώς τα προμνησθέντα τεχνικά δελτία αλιείας καθορίζουν μόνον τα μέγιστα όρια των εν λόγω ζωνών διαχείρισης».

48 Βλ. άρθρο 1, στοιχείο ι', της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και άρθρο 1, παράγραφοι 6 και 9, του πρωτοκόλλου εφαρμογής.

49 Άρθρο 3, παράγραφος 4, της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας.

50 Τα εν λόγω θεσμικά όργανα εξήγησαν επίσης ότι περίπου το 20 % του εν λόγω πλεονάσματος προοριζόταν για τα αλιευτικά σκάφη της Ένωσης.

51 Rapport de la Réunion annuelle du Comité Scientifique Conjoint relatif à l'Accord de pêche signé entre le Royaume du Maroc et l'Union européenne 2021 [διαθέσιμη στη διεύθυνση: https://oceans-and-fisheries.ec.europa.eu/system/files/2022-03/report-jsc-morocco-2021_fr.pdf (στο εξής: ετήσια έκθεση του 2021)].

52 Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Θαλασσίων Υποθέσεων και Αλιείας, Defaux, V., Caillart, B., Guélé, M., Évaluation rétrospective et prospective du Protocole à l'accord de partenariat dans le domaine de la pêche durable entre l'Union européenne et le Royaume du Maroc – Rapport final [διαθέσιμη στη διεύθυνση: https://data.europa.eu/doi/10.2771/785958 (στο εξής: τελική αξιολόγηση του 2023)].

53 Βλ. ετήσια έκθεση του 2021, σ. 15, 27 και 28, 37, 67, 91 έως 93, καθώς και τελική αξιολόγηση του 2023, σ. 26 έως 28 και 114 έως 116.

54 Βλ. ετήσια έκθεση του 2021, σ. 37, 86 και 90, καθώς και τελική αξιολόγηση του 2023, σ. 26 έως 28 και 115 έως 116.

53. Στις 29 Σεπτεμβρίου 2021 το Γενικό Δικαστήριο εξέδωσε την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, με την οποία ακύρωσε την επίδικη απόφαση [55].

54. Όσον αφορά το παραδεκτό της προσφυγής, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τους δύο κύριους λόγους απαραδέκτου που προέβαλαν η Επιτροπή και το Συμβούλιο, οι οποίοι αφορούσαν την ικανότητα διαδίκου του Front Polisario και την ενεργητική του νομιμοποίηση όσον αφορά την επίδικη απόφαση [56].

55. Όσον αφορά την ουσία της προσφυγής, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τον πρώτο λόγο ακυρώσεως του Front Polisario σχετικά με την προβαλλόμενη αναρμοδιότητα του Συμβουλίου να εκδώσει την επίδικη απόφαση [57].

56. Αντιθέτως, δέχθηκε τον τρίτο λόγο ακυρώσεως του Front Polisario, ο οποίος αφορούσε την υποχρέωση του Συμβουλίου να συμμορφώνεται προς τις απαιτήσεις που συνήγαγε η νομολογία από την αρχή της αυτοδιάθεσης και την αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών [58]. Το Γενικό Δικαστήριο δεν εξέτασε τους λοιπούς λόγους ακυρώσεως που προέβαλε το Front Polisario.

Δ. Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

57. Με τις αιτήσεις αναιρέσεως που ασκήθηκαν στις 14 Δεκεμβρίου 2021 και στις 16 Δεκεμβρίου 2021, η Επιτροπή και το Συμβούλιο, αντιστοίχως, ζητούν από το Δικαστήριο να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στο σύνολό της, να αποφανθεί το ίδιο επί των ζητημάτων που τέθηκαν, να απορρίψει την προσφυγή που ασκήθηκε πρωτοδίκως και να καταδικάσει το Front Polisario στα δικαστικά έξοδα. Επικουρικώς, τα εν λόγω θεσμικά όργανα ζητούν από το Δικαστήριο να διατηρήσει σε ισχύ τα αποτελέσματα της επίδικης αποφάσεως για χρονικό διάστημα δώδεκα μηνών από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεώς του.

58. Με τα ως άνω αιτήματα συντάσσονται το Chambre des pêches maritimes de la Méditerranée κ.λπ., καθώς και η Βελγική, η Ισπανική, η Γαλλική, η Ουγγρική, η Πορτογαλική και η Σλοβακική Κυβέρνηση.

59. Στις 23 και 24 Οκτωβρίου 2023 διεξήχθη επ' ακροατηρίου συζήτηση, κατά την οποία ανέπτυξαν προφορικές παρατηρήσεις η Επιτροπή, το Συμβούλιο, το Front Polisario, το Chambre des pêches maritimes de la Méditerranée κ.λπ., καθώς και η Βελγική, η Γαλλική, η Ισπανική και η Ουγγρική Κυβέρνηση.

55 Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι έπρεπε να διατηρηθούν σε ισχύ τα αποτελέσματα της προσβαλλόμενης αποφάσεως για χρονικό διάστημα που δεν υπερβαίνει την προθεσμία του άρθρου 56, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή, εάν ασκηθεί αναίρεση εντός της προθεσμίας αυτής, μέχρι την έκδοση της αποφάσεως του Δικαστηρίου. Αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψη 369).

56 Αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψεις 132 έως 159 και 171 έως 268).

57 Αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψεις 270 έως 274).

58 Αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψεις 276 έως 396).

III. Νομική ανάλυση

A. Επί της ερμηνείας του διεθνούς δικαίου

60. Με τις υπό κρίση αιτήσεις αναιρέσεως αμφισβητείται το κύρος της αποφάσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συνάψει διεθνή συμφωνία υπό το πρίσμα των κανόνων του διεθνούς δικαίου που δεσμεύουν την Ένωση, ειδικότερα δε υπό το πρίσμα δύο αρχών του διεθνούς εθιμικού δικαίου – του δικαιώματος αυτοδιάθεσης και της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών [59].

61. Σε σύγκριση με το νομικό σύστημα της Ένωσης ή τα νομικά συστήματα των κρατών μελών της, το διεθνές δίκαιο είναι σύστημα λιγότερο «σφιχτό», χαρακτηρίζεται δε από πολύ μεγαλύτερο βαθμό αποκέντρωσης όσον αφορά τη διαπίστωση της ομοιομορφίας της έννοιας των κανόνων του ως συστήματος.

62. Μολονότι το διεθνές δίκαιο έχει δικό του σύστημα πηγών δικαίου [60] και ορισμένους γενικά αποδεκτούς ερμηνευτικούς κανόνες [61], εντούτοις δεν διαθέτει έναν τελικό ερμηνευτή του οποίου οι ερμηνείες να δεσμεύουν όλους τους μετέχοντες στο εν λόγω σύστημα [62].

63. Συναφώς, κατά την ερμηνεία του περιεχομένου των κανόνων του διεθνούς εθιμικού δικαίου που αποτελούν μέρος του νομικού συστήματος της Ένωσης, τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων των δικαιοδοτικών της οργάνων, δεν δεσμεύονται από τις διαφορετικές ερμηνείες του ίδιου κανόνα από άλλα υποκείμενα του διεθνούς δικαίου [63].

64. Ωστόσο, κατά την ερμηνεία της έννοιας του διεθνούς δικαίου για τους σκοπούς της έννομης τάξης της Ένωσης, το Δικαστήριο θα πρέπει να εξακριβώσει αν έχει επιτευχθεί, σε κάποιο βαθμό, ομοφωνία σχετικά με την έννοια συγκεκριμένου κανόνα σε επίπεδο διεθνούς δικαίου. Τούτο προκύπτει, κατά τη γνώμη μου, από τη δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβάλλει στην αυστηρή τήρηση και ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου, όπως ορίζεται στο άρθρο 3, παράγραφος 5, της ΣΕΕ.

59 Με τις αποφάσεις του Συμβούλιο κατά Front Polisario και Western Sahara Campaign UK, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι το δικαίωμα αυτοδιάθεσης αποτελεί εθιμική αρχή η οποία αποτυπώνεται στο άρθρο 1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και ότι η αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών αποτελεί γενική αρχή του διεθνούς δικαίου που κωδικοποιήθηκε στη Σύμβαση της Βιέννης για το δίκαιο των συνθηκών, η οποία συνήφθη στη Βιέννη στις 23 Μαΐου 1969 (*Recueil des traités des Nations unies*, τόμος 1155, σ. 331) (στο εξής: Σύμβαση της Βιέννης), αμφότεροι δε οι ως άνω κανόνες δεσμεύουν την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πρβλ. αποφάσεις Συμβούλιο κατά Front Polisario (σκέψη 88) και Western Sahara Campaign UK (σκέψη 63).

60 Κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 38, παράγραφος 1, του καταστατικού του ΔΔ, οι πηγές του διεθνούς δικαίου είναι οι συνθήκες και οι συμβάσεις, το εθιμικό δίκαιο, οι γενικές αρχές του δικαίου, οι δικαστικές αποφάσεις και τα διδάγματα της θεωρίας. Βλ. επίσης, γενικότερα, Shaw, M.N., *International Law*, Cambridge University Press, Κέιμπριτζ, 2006, σ. 69 επ.

61 Τα άρθρα 31 έως 33 της Σύμβασης της Βιέννης εισήγαγαν κανόνες για την ερμηνεία των διεθνών συνθηκών. Ορισμένοι από τους κανόνες αυτούς θα μπορούσαν να εκληφθούν ως κωδικοποίηση του διεθνούς εθιμικού δικαίου. Το δε διεθνές εθιμικό δίκαιο απαιτεί από τον ερμηνευτή να διαπιστώσει, κατ' αρχάς, αν ορισμένος κανόνας αποτελεί πράγματι έθιμο και, εν συνεχεία, να ερμηνεύσει την έννοια που προσλαμβάνει ο οικείος κανόνας σε συγκεκριμένη κατάσταση. Τούτο προϋποθέτει τη διαπίστωση της πρακτικής και της πεποιθήσεως (opinio juris) των κρατών. Μέσω της εφαρμογής της ως άνω μεθόδου, το έθιμο μπορεί να προσλάβει διαφορετική σημασία ακόμα και στο πλαίσιο συστήματος που δεν διαθέτει αυθεντικό ερμηνευτή. Για τη διαφορά μεταξύ της λήψης *αποφάσεως* περί του ότι ορισμένος κανόνας συνιστά κανόνα του διεθνούς εθιμικού δικαίου, αφενός, και της συνακόλουθης *ερμηνείας* του περιεχομένου του εν λόγω κανόνα, αφετέρου, βλ. Merkouris, P., «Interpretation of Customary International Law: Delineating the States in Its Life Cycle», σε Merkouris, P., Follesdal, A., Ulfstein, G., Westerman, P. (επιμ.), *The interpretation of customary international law in international courts: Methods of interpretation, normative interactions and the role of coherence*, Cambridge University Press, Κέιμπριτζ, 2023, σ. 136.

62 Κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 38, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του καταστατικού του ΔΔ, οι δικαστικές αποφάσεις, συμπεριλαμβανομένων των αποφάσεων του εν λόγω δικαστηρίου, αποτελούν επικουρικό μόνο μέσο για τον καθορισμό των κανόνων του διεθνούς δικαίου.

63 Για παραδείγματα μοτίβων διαφοροποίησης των διαφόρων ερμηνειών του διεθνούς δικαίου, βλ. Roberts, A., «Patterns of difference and dominance», σε Roberts, A., *Is international law international*?, Oxford University Press, Οξφόρδη, 2017, σ. 232 επ.

65. Όπως τα θεσμικά όργανα της Ένωσης δεν δεσμεύονται από τις ερμηνείες του διεθνούς δικαίου στις οποίες προβαίνουν άλλα υποκείμενα της εν λόγω έννομης τάξης, ομοίως, η ερμηνεία που αποδίδει το Δικαστήριο σε κανόνα του διεθνούς δικαίου είναι δεσμευτική μόνον εντός του νομικού συστήματος της Ένωσης. Ωστόσο, όταν το Δικαστήριο αποδίδει ορισμένη σημασία σε κανόνα του διεθνούς δικαίου, είναι σημαντικό να έχει κατά νου ότι η εκ μέρους του ερμηνεία έχει επιπτώσεις σε επίπεδο διεθνούς δικαίου και συμβάλλει στη δημιουργία εθίμου και στην κατανόηση της έννοιάς του [64].

66. Η ερμηνεία του διεθνούς δικαίου εντός του νομικού συστήματος της Ένωσης εγείρει επίσης το ζήτημα της σχέσης που υπάρχει μεταξύ των δικαστηρίων της Ένωσης και των πολιτικών θεσμικών οργάνων αυτής όσον αφορά την ερμηνεία σχετικά με τις ακριβείς υποχρεώσεις που υπέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση δυνάμει του διεθνούς δικαίου.

67. Στο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα πολιτικά θεσμικά όργανα της Ένωσης διαθέτουν ευρεία εξουσία εκτίμησης [65]. Στην εν λόγω εξουσία εκτίμησης εμπίπτει και η απόφαση για τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας με άλλο κράτος, συμπεριλαμβανομένης της απόφασης για την ενδεχόμενη επέκταση της εφαρμογής της συμφωνίας αυτής σε τρίτο έδαφος. Το Δικαστήριο δεν δύναται να θέσει υπό αμφισβήτηση την ως άνω επιλογή.

68. Ωστόσο, όταν λαμβάνεται απόφαση πολιτικής φύσεως σχετικά με την ανάπτυξη σχέσεων με τρίτο κράτος ή έδαφος, το Δικαστήριο δεν έχει απλώς την εξουσία να ελέγξει κατά πόσον οι εξωτερικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνάδουν με τις συνταγματικές επιταγές των Συνθηκών ΕΕ και ΛΕΕ, αλλά υποχρεούται να προβεί στον εν λόγω έλεγχο [66].

69. Όπως διευκρίνισε το Δικαστήριο με την απόφασή του στην υπόθεση Air Transport Association of America κ.λπ., «όπως προκύπτει από το άρθρο 3, παράγραφος 5, ΣΕΕ, η Ένωση συμβάλλει στην αυστηρή τήρηση και στην ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου. Κατά συνέπεια, όταν εκδίδει μια πράξη, οφείλει να τηρεί το διεθνές δίκαιο στο σύνολό του, περιλαμβανομένου του εθιμικού διεθνούς δικαίου που δεσμεύει τα θεσμικά όργανα της Ένωσης» [67].

70. Στο πλαίσιο του συνταγματικού του καθήκοντος να διαφυλάττει το κράτος δικαίου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το Δικαστήριο καλείται επομένως να εκτιμήσει αν, κατά τη σύναψη διεθνούς συμφωνίας, τα θεσμικά όργανα της Ένωσης τυχόν προσέβαλαν τα δικαιώματα που οι κανόνες του διεθνούς εθιμικού δικαίου παρέχουν στα υποκείμενα του εν λόγω δικαίου.

71. Τούτο συνεπάγεται ότι το Δικαστήριο καλείται να ερμηνεύσει το περιεχόμενο των σχετικών κανόνων του εθιμικού δικαίου. Σε περίπτωση που επικρατεί ομοιόμορφη πεποίθηση (opinio juris) ως προς την ύπαρξη ορισμένης νομικής υποχρέωσης (όπως η υποχρέωση αναγνώρισης του δικαιώματος περί αυτοδιάθεσης μιας μη αυτόνομης περιοχής), αλλά όχι ως προς το ακριβές

64 Βλ., συναφώς, Malenovský, J., «Le juge et la coutume internationale: perspectives de l'Union européenne et de la Cour de justice», *The Law and Practice of International Courts and Tribunals*, τόμος 12, 2013, σ. 218, καθώς και Odermatt, J., «The European Union's role in the making and confirmation of customary international law», σε Lusa Bordin, F., Müller, A., και Pascual-Vives, F. (επιμ.), *The European Union and Customary International Law*, Cambridge University Press, Κέιμπριτζ, 2023, σ. 74 και 75.

65 Βλ., συναφώς, αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Swiss International Air Lines (C-272/15, EU:C:2016:993, σκέψη 24) και της 9ης Ιουνίου 2022, Préfet du Gers και Institut national de la statistique et des études économiques (C-673/20, EU:C:2022:449, σκέψη 99) (με τις οποίες το Δικαστήριο έκρινε ότι, στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων, τα θεσμικά όργανα της Ένωσης διαθέτουν ευρεία δυνατότητα λήψεως πολιτικών αποφάσεων, οι οποίες συνεπάγονται κατ' ανάγκην επιλογές πολιτικής φύσεως).

66 Για τον λόγο αυτό έχω εκφράσει την άποψη ότι, ακόμη και στον τομέα της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφαλείας, στο πλαίσιο του οποίου το Δικαστήριο έχει περιορισμένη δικαιοδοσία, δεν μπορεί να αποκλειστεί η αρμοδιότητά του να ελέγχει αν η δράση της Ένωσης συνάδει με τα θεμελιώδη δικαιώματα. Πρβλ. τις προτάσεις μου στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις KS και KD κατά Συμβουλίου κ.λπ. και Επιτροπή κατά KS και KD (C-29/22 P και C-44/22 P, EU:C:2023:901, σκέψεις 115 έως 120). Η εν λόγω υπόθεση εκκρεμεί ακόμη ενώπιον του Δικαστηρίου.

67 Βλ. απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, Air Transport Association of America κ.λπ. (C-366/10, EU:C:2011:864, σκέψη 101).

περιεχόμενο αυτής, η εξουσία εκτίμησης των πολιτικών θεσμικών οργάνων της Ένωσης στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων επιτάσσει την εκ μέρους του Δικαστηρίου συμμόρφωση με την ερμηνεία που έχουν επιλέξει να ακολουθούν τα εν λόγω θεσμικά όργανα.

72. Η ανάλυσή μου στο πλαίσιο των παρουσών προτάσεων βασίζεται στα προμνησθέντα χαρακτηριστικά του διεθνούς δικαίου.

Β. Επί του παραδεκτού

1. Έννομο συμφέρον

73. Όπως εξηγείται στα σημεία 36 και 44 των παρουσών προτάσεων, η ισχύς του πρωτοκόλλου εφαρμογής, το οποίο διέπει τους όρους πρόσβασης στις αλιευτικές ζώνες που βρίσκονται παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας, έληξε στις 17 Ιουλίου 2023 [68].

74. Άνευ πρωτοκόλλου εν ισχύι, η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας δεν επιτρέπει στα σκάφη της Ένωσης την πρόσβαση στην «αλιευτική ζώνη».

75. Τούτο επιβεβαιώθηκε και από την Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

76. Σημαίνει άραγε αυτό ότι το Front Polisario έχει πλέον απωλέσει το έννομο συμφέρον του για τη συνέχιση της παρούσας διαδικασίας [69];

77. Κατά τη γνώμη μου, η απάντηση είναι αρνητική.

78. Το Front Polisario προβάλλει την έλλειψη νομιμότητας της δράσεως της Ευρωπαϊκής Ένωσης που απορρέει, τάχα, από τη σύναψη της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας με το Βασίλειο του Μαρόκου.

79. Λόγω της εκ μέρους του προσβολής της επίδικης αποφάσεως, ο ισχυρισμός του περί ελλείψεως νομιμότητας καταλαμβάνει το σύνολο της «δέσμης» συμφωνιών που συνήφθησαν με το Βασίλειο του Μαρόκου –ήτοι, τη συμφωνία αλιευτικής σύμπραξης, το πρωτόκολλο εφαρμογής και την ανταλλαγή επιστολών–, και όχι μόνο τα πρακτικά τους αποτελέσματά.

80. Κατά συνέπεια, οι υπό κρίση αιτήσεις αναιρέσεως θα μπορούσαν ενδεχομένως να οδηγήσουν σε υποχρέωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να επαναδιαπραγματευθεί ορισμένα τμήματα της εν λόγω «δέσμης», συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων πρόσβασης των αλιευτικών σκαφών της Ένωσης στην αλιεία όσον αφορά τα ύδατα που βρίσκονται παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας, τμήμα του οποίου ελέγχει και ισχυρίζεται ότι εκπροσωπεί το Front Polisario.

[68] Ήτοι, τέσσερα έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος του πρωτοκόλλου εφαρμογής, η οποία ήταν η 18η Ιουλίου 2019 – βλ. ενημέρωση σχετικά με την έναρξη ισχύος της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου, του πρωτοκόλλου εφαρμογής της καθώς και της ανταλλαγής επιστολών που συνοδεύουν τη συμφωνία (ΕΕ 2019, L 195, σ. 1).

[69] Κατά πάγια νομολογία, το αντικείμενο μιας διαφοράς πρέπει να διατηρείται μέχρι την έκδοση της αποφάσεως του Δικαστηρίου, άλλως παρέλκει η έκδοση αποφάσεως, γεγονός που προϋποθέτει ότι η προσφυγή μπορεί, με το αποτέλεσμά της, να ωφελήσει τον διάδικο που την άσκησε πρέπει να συνεχίζεται μέχρι την έκδοση οριστικής αποφάσεως από το Δικαστήριο, άλλως παύει να υφίσταται ανάγκη εκδόσεως αποφάσεως, πράγμα που προϋποθέτει, επομένως, ότι η επίμαχη προσφυγή πρέπει να είναι ικανή, σε περίπτωση επιτυχίας της, να αποφέρει πλεονέκτημα στον διάδικο που την άσκησε) [πρβλ. απόφαση της 28ης Μαΐου 2013, Abdulrahim κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-239/12 P, EU:C:2013:331, σκέψη 15 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία)].

81. Κατά συνέπεια, η λήξη ισχύος του πρωτοκόλλου εφαρμογής δεν θίγει το έννομο συμφέρον του Front Polisario όσον αφορά την υπό κρίση υπόθεση.

82. Εν πάση περιπτώσει, είναι σαφές ότι, από συνταγματικής απόψεως, οι οικείες άμεσες προσφυγές είναι ικανές να οδηγήσουν στην αναγνώριση ορισμένης μη νόμιμης ενέργειας της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη διεθνή σκηνή [70] και να αποτρέψουν την επανάληψή της στο μέλλον [71].

2. Ενεργητική νομιμοποίηση και δυνατότητα επίκλησης του διεθνούς εθιμικού δικαίου ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης

83. Όπως συμπεραίνω και στις παράλληλες προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario, συμφωνώ, εν γένει, με την κρίση του Γενικού Δικαστηρίου ότι το Front Polisario έχει ικανότητα δικαίου και νομιμοποιείται ενεργητικά να προσβάλει την επίδικη απόφαση [72].

84. Η ίδια επιχειρηματολογία μπορεί να εφαρμοστεί στις υπό κρίση αιτήσεις αναιρέσεως. Ως εκ τούτου, παραπέμπω στα επιχειρήματα που αναπτύσσω στις εν λόγω προτάσεις και προτείνω στο Δικαστήριο να εξετάσει την ουσία των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως.

85. Επιπλέον, όπως εξηγώ και στις παράλληλες προτάσεις μου, είμαι της γνώμης ότι το Front Polisario μπορεί κατ' αρχήν να επικαλεστεί τους κανόνες του διεθνούς εθιμικού δικαίου ενώπιον των δικαστηρίων της Ένωσης. Εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις της ενεργητικής νομιμοποίησης, οι ασκούντες προσφυγή ακυρώσεως δυνάμει του άρθρου 263, τέταρτο εδάφιο, ΣΛΕΕ μπορούν να επικαλούνται τους κανόνες του διεθνούς δικαίου που είναι επαρκώς σαφείς ώστε να επιτρέπουν στα δικαστήρια της Ένωσης να ελέγχουν το κύρος των πράξεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης. Επομένως, στην υπό κρίση υπόθεση, τίποτα δεν εμποδίζει το Δικαστήριο να ασκήσει την εξουσία του δικαστικού ελέγχου όσον αφορά τη συμβατότητα της επίδικης αποφάσεως με τις προβαλλόμενες αρχές του διεθνούς εθιμικού δικαίου, στο μέτρο που μπορεί να ερμηνεύσει το περιεχόμενό τους με επαρκή σαφήνεια.

Γ. Επί της ουσίας

86. Όπως εξηγώ επίσης στις παράλληλες προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario, που δημοσιεύονται και αυτές σήμερα [73], είναι σημαντικό να ξεκινήσω την ανάλυσή μου όσον αφορά τις υπό κρίση άμεσες προσφυγές υπογραμμίζοντας το περιορισμένο αντικείμενο των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως.

87. Τούτο διότι, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε μόνο τον πρώτο και τον τρίτο λόγο ακυρώσεως που προέβαλε το Front Polisario, απορρίπτοντας τον πρώτο λόγο και κρίνοντας βάσιμο τον τρίτο λόγο ακυρώσεως.

70 Πρβλ. απόφαση της 28ης Μαΐου 2013, Abdulrahim κατά Συμβουλίου και Επιτροπής (C-239/12 P, EU:C:2013:331, σκέψεις 78 και 79 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία) (όπου το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι εξακολουθεί να υφίσταται έννομο συμφέρον για την άσκηση προσφυγής ακόμη και όταν μια πράξη έπαυσε να παράγει αποτελέσματα, εφόσον η εν λόγω προσφυγή μπορεί να οδηγήσει στην αναγνώριση της προβαλλόμενης έλλειψης νομιμότητας ορισμένης πράξης των θεσμικών οργάνων της Ένωσης).

71 Βλ., για παράδειγμα, αποφάσεις της 6ης Μαρτίου 1979, Simmenthal κατά Επιτροπής (92/78, EU:C:1979:53, σκέψη 32), της 24ης Ιουνίου 1986, AKZO Chemie και AKZO Chemie UK κατά Επιτροπής (53/85, EU:C:1986:256, σκέψη 21), καθώς και της 7ης Ιουνίου 2007, Wunenburger κατά Επιτροπής (C-362/05 P, EU:C:2007:322, σκέψη 50).

72 Βλ. τις προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario (σημεία 68 έως 91).

73 Βλ. τις προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario (σημείο 64).

88. Επομένως, ακόμη και αν υπάρχουν, ενδεχομένως, και άλλα ζητήματα σχετικά με το δικαίωμα αυτοδιάθεσης τα οποία μπορεί να ασκούν επιρροή στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο έχει περιορισμένη δικαιοδοσία, δυνάμενο να εξετάσει μόνο τα ζητήματα που αποτέλεσαν αντικείμενο των αποφάσεων Συμβούλιο κατά Front Polisario και Western Sahara Campaign UK[74].

89. Για τον λόγο αυτό, χρειάζεται κατ' αρχάς να προσδιορίσω το περιεχόμενο που απέδωσε το Δικαστήριο, με τις εν λόγω αποφάσεις του, στο δικαίωμα αυτοδιάθεσης και στην αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών (τμήμα Γ.1). Δεύτερον, μολονότι η αιτιολογία της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως είναι ουσιαστικά πανομοιότυπη με την αιτιολογία που εξετάζεται στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-779/21 P και C-799/21 P), θεωρώ ότι οι εφαρμοστέοι κανόνες του διεθνούς δικαίου στις υπό κρίση αιτήσεις αναιρέσεως διαφέρουν από τους επίμαχους στις ως άνω παράλληλες αιτήσεις αναιρέσεως, ιδίως όσον αφορά τον τρόπο διάρθρωσης των αντίστοιχων επίμαχων συμφωνιών (τμήμα Γ.2). Τρίτον, για τον λόγο αυτό, θα καταλήξω στο συμπέρασμα ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη καθόσον ακύρωσε τη συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας βασιζόμενο στην ίδια αιτιολογία με εκείνη την οποία αφορούν οι αιτήσεις αναιρέσεως στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-779/21 P και C-799/21 P) (τμήμα Γ.3). Τέταρτον, και παρά το ως άνω συμπέρασμα, θα προτείνω στο Δικαστήριο να επικυρώσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και, ως εκ τούτου, να ακυρώσει την επίδικη απόφαση, με διαφορετική, ωστόσο, αιτιολογία (τμήμα Γ.4). Τέλος, θα εξηγήσω ότι, μολονότι εκφεύγει του αντικειμένου των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως, η μη αντιμετώπιση του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας και των παρά το έδαφος αυτό υδάτων ως χωριστών και διακριτών από το έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου έχει επίσης συνέπειες για το δικαίωμα του λαού της Δυτικής Σαχάρας να επωφελείται από τους φυσικούς πόρους των παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας υδάτων (τμήμα Γ.5).

1. Η ερμηνεία των αποφάσεων Συμβούλιο κατά Front Polisario και Western Sahara Campaign UK

90. Στα σημεία 96 έως 115 των παράλληλων προτάσεών μου στην απόφαση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario αναλύω λεπτομερώς την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Συμβούλιο κατά Front Polisario.

91. Οι κύριες διαπιστώσεις μου που προκύπτουν από την εν λόγω εκτίμηση παρατίθενται αμέσως κατωτέρω.

92. Η απόφαση Συμβούλιο κατά Front Polisario εκδόθηκε κατόπιν άμεσης προσφυγής που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως του Συμβουλίου με την οποία εγκρίθηκε η σύναψη της συμφωνίας του 2012 περί αμοιβαίων μέτρων ελευθέρωσης του εμπορίου[75], ήτοι, συμφωνίας η οποία χορηγεί προτιμησιακή δασμολογική μεταχείριση σε εμπορεύματα καταγωγής «εδάφους του Μαρόκου».

[74] Πρωτοδίκως, το Front Polisario προέβαλε συνολικά 10 λόγους ακυρώσεως προς στήριξη της προσφυγής του, εκ των οποίων μόνον ο πρώτος και τρίτος λόγος ακυρώσεως χρησιμοποιήθηκαν ως βάση για την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση. Οι εναπομείναντες οκτώ λόγοι εγείρουν και αυτοί τόσο ζητήματα διεθνούς δικαίου, όπως ο σεβασμός του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου (δεύτερος λόγος ακυρώσεως), το δικαίωμα αυτοδιάθεσης (όγδοος λόγος ακυρώσεως), το σχετικό αποτέλεσμα των συνθηκών (ένατος λόγος ακυρώσεως), το δίκαιο περί διεθνούς ευθύνης (δέκατος λόγος ακυρώσεως, όσο και ζητήματα δικαίου της Ένωσης, όπως η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη και η αναλογικότητα (τέταρτος, πέμπτος, έκτος και έβδομος λόγος ακυρώσεως). Βλ. αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψη 269).

[75] Συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου σχετικά με αμοιβαία μέτρα ελευθέρωσης για τα γεωργικά προϊόντα, τα μεταποιημένα γεωργικά προϊόντα, τα ψάρια και τα αλιευτικά προϊόντα, με την αντικατάσταση των πρωτοκόλλων αριθ. 1, 2 και 3 και των παραρτημάτων τους και με τις τροποποιήσεις της ευρωμεσογειακής συμφωνίας συνδέσεως μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου (ΕΕ 2012, L 241, σ. 4).

93. Με την εν λόγω απόφαση, το Δικαστήριο ερμήνευσε την ως άνω συμφωνία υπό την έννοια ότι δεν καταλάμβανε το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας, καθώς ο όρος «το έδαφος του Μαρόκου» δεν θα μπορούσε να νοηθεί υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας.

94. Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα μέσω ερμηνείας του δικαιώματος αυτοδιάθεσης και της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών, τα οποία έκρινε ότι δεσμεύουν την Ένωση στις σχέσεις που αναπτύσσει με το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας διαμέσου του Βασιλείου του Μαρόκου.

95. Το Δικαστήριο ερμήνευσε το δικαίωμα αυτοδιάθεσης υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει την υποχρέωση της Ένωσης να αντιμετωπίζει το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ως «χωριστό και διακριτό» από το έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου. Την απαίτηση αυτή συνήγαγε από το γεγονός ότι, κατά το διεθνές δίκαιο, η Δυτική Σαχάρα θεωρείται μη αυτόνομη περιοχή.

96. Το Δικαστήριο δεν χρειάστηκε να ερμηνεύσει, και ως εκ τούτου δεν ερμήνευσε, άλλες ενδεχόμενες υποχρεώσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης που απορρέουν από το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας[76].

97. Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι το χωριστό και διακριτό καθεστώς του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας θα ενεργοποιούσε την εφαρμογή της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών σε περίπτωση που η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Βασίλειο του Μαρόκου επεδίωκαν να εφαρμόσουν στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας συμφωνία την οποία συνήψαν μεταξύ τους.

98. Σύμφωνα με την εκ μέρους του Δικαστηρίου ερμηνεία της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών, όταν ένας τρίτος επηρεάζεται από την εφαρμογή διεθνούς συμφωνίας μεταξύ δύο μερών, ο τρίτος αυτός πρέπει να συναινέσει στην εφαρμογή της εν λόγω συμφωνίας, ανεξαρτήτως του αν μια τέτοια εφαρμογή ενδέχεται να βλάψει ή να ωφελήσει τον τρίτο.

99. Αφήνοντας να εννοηθεί ότι η αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών εφαρμόζεται και σε περίπτωση που ο τρίτος δεν είναι κράτος, αλλά μη αυτόνομη περιοχή, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο λαός της Δυτικής Σαχάρας δεν συναίνεσε στην επέκταση της εφαρμογής στο έδαφός του της συμφωνίας του 2012 περί αμοιβαίων μέτρων ελευθέρωσης του εμπορίου.

100. Στο σημείο 114 των προτάσεών μου στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario, διατυπώνω την άποψη ότι η προϋπόθεση της συναίνεσης, όπως προκύπτει από τη σκέψη 106 της αποφάσεως Συμβούλιο κατά Front Polisario, δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως οδηγία σχετικά με το αν, ή με ποιον τρόπο, ορισμένη συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου θα μπορούσε να αφορά και το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας. Αντιθέτως, το σχετικό χωρίο θα πρέπει να εκληφθεί απλώς ως *ένα από τα επιχειρήματα* σχετικά

[76] Κατά συνέπεια, με τις αποφάσεις του Συμβούλιο κατά Front Polisario και Western Sahara Campaign UK, το Δικαστήριο δεν ερμήνευσε εξαντλητικά την έκταση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο το εν λόγω δικαίωμα να συνεπάγεται επίσης πρόσθετες υποχρεώσεις για το Συμβούλιο όσον αφορά, για παράδειγμα, την εξάντληση, από τα υποκείμενα του δικαίου της Ένωσης, των φυσικών πόρων του οικείου εδάφους. Βλ. επίσης, συναφώς, Molnar, T., «The Court of Justice of the EU and the Interpretation of Customary International Law: Close Encounters of a Third Kind?», σε Merkouris, P., Follesdal, A., Ulfstein, G., Westerman, P. (επιμ.), *The interpretation of customary international law in international courts: Methods of interpretation, normative interactions and the role of coherence*, Cambridge University Press, Κέιμπριτζ, 2023, σ. 14 και 15 (κατά τον οποίον «το Δικαστήριο της Ένωσης απέφυγε, κατ' ουσίαν, να προβεί σε ερμηνεία του δικαιώματος αυτοδιάθεσης»).

με τον λόγο για τον οποίο το πεδίο εφαρμογής της επίμαχης στην εν λόγω υπόθεση συμφωνίας δεν θα μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι σε αυτό υπάγεται και το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας [77].

101. Η απόφαση Western Sahara Campaign UK εκδόθηκε πάνω από έναν χρόνο μετά την απόφαση Συμβούλιο κατά Front Polisario. Η εν λόγω υπόθεση ήχθη ενώπιον του Δικαστηρίου υπό τη μορφή προδικαστικής παραπομπής σχετικά με την ερμηνεία και το κύρος της συμφωνίας σύμπραξης του 2006 και του πρωτοκόλλου εφαρμογής του 2013.

102. Με την εν λόγω απόφασή του, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι εκφράσεις «[το] έδαφος του Μαρόκου και [τα] ύδατα υπό μαροκινή δικαιοδοσία», «μαροκινή αλιευτική ζώνη» και «ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία του Βασιλείου του Μαρόκου» [78] δεν μπορούν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι περιλαμβάνουν τα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα [79].

103. Για να καταλήξει στην ως άνω κρίση του, στην υπόθεση Western Sahara Campaign UK, το Δικαστήριο βασίστηκε στην προγενέστερη απόφασή του Συμβούλιο κατά Front Polisario.

104. Κατ' αρχάς, το Δικαστήριο εξήγησε ότι η συμφωνία σύμπραξης του 2006 αποτελούσε μέρος της πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ανάπτυξη στενότερων σχέσεων με το Βασίλειο του Μαρόκου στο πλαίσιο της συμφωνίας σύνδεσης [80]. Συνεπώς, η έκφραση «έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου» στη συμφωνία σύμπραξης του 2006 θα πρέπει να ερμηνεύεται ακριβώς όπως ερμηνεύθηκε στο πλαίσιο της συμφωνίας σύνδεσης στην υπόθεση Συμβούλιο κατά Front Polisario [81].

105. Εν συνεχεία, το Δικαστήριο παρέπεμψε στο τμήμα εκείνο της αποφάσεως Συμβούλιο κατά Front Polisario στο οποίο είχε κρίνει ότι η ερμηνεία της εκφράσεως «έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου» στη συμφωνία συνδέσεως υπό την έννοια ότι εμπίπτει σε αυτήν το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας προσέκρουε στην «αρχή της αυτοδιαθέσεως, που υπενθυμίζεται στο άρθρο 1 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, και την αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών, της οποίας ιδιαίτερη έκφραση αποτελεί το άρθρο 34 της [Συμβάσεως της Βιέννης]» [82].

77 Στο πλαίσιο των προτάσεών μου στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario, διατυπώνω την άποψη δεν μπορεί να δοθεί συναίνεση από τον λαό της Δυτικής Σαχάρας, δεδομένου ότι ο εν λόγω «λαός» δεν έχει ακόμη ασκήσει το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση, πράγμα που σημαίνει επίσης ότι ο λαός της Δυτικής Σαχάρας δεν διαθέτει εκπρόσωπο που θα μπορούσε να συναινέσει εξ ονόματός του. Συνεπώς, καταλήγω στην διαπίστωση ότι, στην περίπτωση των μη αυτόνομων περιοχών, η συναίνεση δίδεται από τη διοικούσα αρχή του οικείου εδάφους. Στην προκειμένη περίπτωση, θεωρώ ότι καμία πτυχή του διεθνούς δικαίου δεν εμποδίζει την προτεινόμενη από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης ερμηνεία ότι το Βασίλειο του Μαρόκου πρέπει να θεωρείται, σύμφωνα με το δίκαιο της Ένωσης, ως («de facto») διοικούσα αρχή του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας (βλ. σημείο 137 επ. των προτάσεών μου στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario).

78 Με τους τρεις αυτούς τρόπους είχε οριστεί το εδαφικό πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας σύμπραξης του 2006. Βλ. απόφαση Western Sahara Campaign UK (σκέψη 57).

79 Το Δικαστήριο ξεκίνησε την ανάλυσή του εξηγώντας ότι το ζήτημα του κύρους της συμφωνίας σύμπραξης του 2006 και του πρωτοκόλλου εφαρμογής του 2013 είναι άνευ αντικειμένου, εάν η επίμαχη στην υπόθεση αυτή συμφωνία δεν εφαρμόζεται στα παρά το της Δυτικής Σαχάρας ύδατα (βλ. απόφαση Western Sahara Campaign UK, σκέψεις 54 και 55). Ως εκ τούτου, ερμήνευσε, κατ' αρχάς, το πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας σύμπραξης του 2006 και του πρωτοκόλλου εφαρμογής του 2013 και διαπίστωσε ότι οι πράξεις αυτές δεν εφαρμόζονται στα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα. Για τον λόγο αυτό, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν συντρέχει λόγος να θεωρηθεί ότι θίγεται το κύρος της αποφάσεως του Συμβουλίου περί εγκρίσεώς τους (βλ. απόφαση Western Sahara Campaign UK, διατακτικό).

80 Βλ. απόφαση Western Sahara Campaign UK (σκέψη 59).

81 Βλ. απόφαση Western Sahara Campaign UK (σκέψη 61).

82 Βλ. απόφαση Western Sahara Campaign UK (σκέψη 63).

106. Επί της βάσεως αυτής, το Δικαστήριο έκρινε ότι η συμφωνία σύμπραξης του 2006 και το πρωτόκολλο εφαρμογής του 2013 δεν θα μπορούσαν να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι καταλαμβάνουν το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας.

107. Ακολούθως, το Δικαστήριο προχώρησε σε ερμηνεία της έννοιας «ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία του Βασιλείου του Μαρόκου», όπως η εν λόγω έννοια περιλαμβανόταν τόσο στη συμφωνία σύμπραξης του 2006 όσο και στο πρωτόκολλο εφαρμογής του 2013.

108. Για τους σκοπούς της εν λόγω ερμηνείας, το Δικαστήριο παρέπεμψε στην UNCLOS, εκτιμώντας ότι πρόκειται για σύμβαση η οποία «δεσμεύει την Ένωση και στην οποία παραπέμπουν ρητώς […] [οι διατάξεις] της [συμφωνίας σύμπραξης του 2006]» [83].

109. Ανατρέχοντας στην UNCLOS για την εξαγωγή συμπερασμάτων όσον αφορά την ερμηνεία της εκφράσεως «ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία ή τη δικαιοδοσία του Βασιλείου του Μαρόκου», το Δικαστήριο έκρινε ότι η έκφραση αυτή δεν μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι περιλαμβάνει τα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα: το Βασίλειο του Μαρόκου θα μπορούσε να έχει κυριαρχία ή δικαιοδοσία μόνο επί των παρακείμενων στο έδαφός του υδάτων, το δε έδαφος της Δυτικής Σαχάρας δεν εμπίπτει στη έννοια του «εδάφους του Βασιλείου του Μαρόκου» [84].

110. Ακολούθως, το Δικαστήριο εξέτασε αν υπήρχε περιθώριο να συναχθεί το συμπέρασμα ότι πρόθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου ήταν η υπαγωγή των παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας υδάτων στις εκφράσεις «ύδατα που υπάγονται στην κυριαρχία […] του Βασιλείου του Μαρόκου» και «ύδατα που υπάγονται στην […] δικαιοδοσία του Βασιλείου του Μαρόκου», όπως αυτές περιλαμβάνονται στη συμφωνία σύμπραξης του 2006.

111. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι τέτοια πρόθεση δεν μπορεί να συναχθεί από την ενδεχόμενη μεταχείριση του Βασιλείου του Μαρόκου ως «“de facto διοικούσα αρχή” ή ως αρχή κατοχής του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας […] δεδομένου ότι το Βασίλειο του Μαρόκου απέκλεισε ρητώς το ότι είναι αρχή κατοχής ή διοικούσα αρχή του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας» [85]. Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο δεν μπόρεσε να διαπιστώσει την ύπαρξη σιωπηρής προθέσεως των συμβαλλομένων συναφώς [86].

112. Τέλος, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν θα ήταν αναγκαίο να εξεταστεί κατά πόσον θα ήταν συμβατό με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου που δεσμεύουν την Ευρωπαϊκή Ένωση να συμπεριληφθούν τα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα στο πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας σύμπραξης του 2006 και του πρωτοκόλλου εφαρμογής του 2013, εάν το Βασίλειο του Μαρόκου χαρακτηριζόταν είτε ως διοικούσα αρχή είτε ως αρχή κατοχής, δεδομένου ότι η ως άνω συμφωνία και πρωτόκολλο δεν θα μπορούσαν, εν πάση περιπτώσει, να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι τυγχάνουν εφαρμογής στα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα [87].

113. Στην απόφαση Western Sahara Campaign UK, το Δικαστήριο ούτε εξέτασε περαιτέρω ούτε αναφέρθηκε καν στην ανάγκη «συναίνεσης» του λαού της Δυτικής Σαχάρας υπό το πρίσμα της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών.

83 Απόφαση Western Sahara Campaign UK (σκέψη 58).

84 Απόφαση Western Sahara Campaign UK (σκέψεις 67 έως 69).

85 Απόφαση Western Sahara Campaign UK (σκέψη 72).

86 Απόφαση Western Sahara Campaign UK (σκέψεις 70 έως 72).

87 Απόφαση Western Sahara Campaign UK (σκέψη 72).

2. Διαφορές μεταξύ του σχετικού νομικού πλαισίου που εφαρμόζεται στη συμφωνία περί εμπορικών προτιμήσεων και στη συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας

114. Η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας διαφέρει ουσιωδώς από τη συμφωνία που αποτελεί αντικείμενο των παράλληλων αιτήσεων αναιρέσεως στις υποθέσεις Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-779/21 P και C-799/21 P).

115. Οι εν λόγω αιτήσεις αναιρέσεως αφορούν συμφωνία η οποία συνήφθη μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου *για την επέκταση* των εμπορικών προτιμήσεων που χορηγούνται σε εμπορεύματα καταγωγής Βασιλείου του Μαρόκου και σε εμπορεύματα καταγόμενα από το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας[88].

116. Συνεπώς, η επίμαχη στο πλαίσιο των παράλληλων αναιρέσεων συμφωνία περί εμπορικών προτιμήσεων επεκτείνει σαφώς την εφαρμογή συμφωνίας μεταξύ δύο συμβαλλομένων σε τρίτο μέρος: επεκτείνει ρητώς τη μεταχείριση που προβλέπεται δυνάμει της συμφωνίας του 2012 περί αμοιβαίων μέτρων ελευθέρωσης του εμπορίου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου –η οποία, όπως έκρινε το Δικαστήριο, δεν εφαρμόζεται στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας– σε εμπορεύματα καταγόμενα από το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας.

117. Επομένως, υπό τις περιστάσεις άσκησης των αναιρέσεων στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-779/21 P και C-799/21 P), είναι σαφή τα εξής δύο ζητήματα.

118. Πρώτον, το εφαρμοστέο νομικό πλαίσιο είναι αυτό που διέπει το σχετικό αποτέλεσμα των συνθηκών.

119. Δεύτερον, όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο, η συμφωνία περί εμπορικών προτιμήσεων κάνει σαφή διάκριση μεταξύ του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας, αφενός, και των εδαφών του Βασιλείου του Μαρόκου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αφετέρου.

120. Κατ’ αντιδιαστολή, οι ως άνω παραδοχές δεν ισχύουν όσον αφορά τη συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας ή το πρωτόκολλο εφαρμογής.

121. Κατ’ αρχάς, η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας δεν επεκτείνει στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας την εφαρμογή καθεστώτος το οποίο συμφωνήθηκε ως εφαρμοστέο στο έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου.

122. Αντιθέτως, η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και το πρωτόκολλο εφαρμογής της συγκροτούν νέο νομικό πλαίσιο που αντικαθιστά πλήρως τη συμφωνία σύμπραξης του 2006 και το πρωτόκολλο εφαρμογής του 2013, με σκοπό τη ρύθμιση των αλιευτικών δικαιωμάτων στην «αλιευτική ζώνη» που εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω συμφωνίας.

123. Η ως άνω διαφορά συνεπάγεται ότι η αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών δεν εφαρμόζεται στη συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας ή στο πρωτόκολλο εφαρμογής.

[88] Βλ. συμφωνία υπό μορφή ανταλλαγής επιστολών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου για την τροποποίηση των πρωτοκόλλων αριθ. 1 και αριθ. 4 της ευρωμεσογειακής συμφωνίας σύνδεσης μεταξύ των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των κρατών μελών τους, αφενός, και του Βασιλείου του Μαρόκου, αφετέρου (ΕΕ 2019, L 34, σ. 4) (στο εξής: συμφωνία περί εμπορικών προτιμήσεων).

124. Δεύτερον, η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και το πρωτόκολλο εφαρμογής δεν περιέχουν σαφή διάκριση μεταξύ του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας και του εδάφους του Βασιλείου του Μαρόκου.

125. Όπως εξηγώ στα σημεία 31 έως 33 των παρουσών προτάσεων, η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και το πρωτόκολλο εφαρμογής εφαρμόζονται στην «αλιευτική ζώνη», ήτοι περιοχή η οποία καθορίζεται βάσει των γεωγραφικών της συντεταγμένων και περιλαμβάνει τα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα.

126. Η εν λόγω διαφορά συνεπάγεται ότι, στο πλαίσιο των υπό κρίση στην παρούσα υπόθεση αιτήσεων αναιρέσεως, τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης καλούνται να εκτιμήσουν κατά πόσον η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας, το πρωτόκολλο εφαρμογής και η ανταλλαγή επιστολών συνάδουν με την απαίτηση, η οποία απορρέει από τις αποφάσεις Συμβούλιο κατά Front Polisario και Western Sahara Campaign UK και εκπορεύεται από το δικαίωμα αυτοδιάθεσης, να αντιμετωπίζεται το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ως χωριστό και διακριτό από το έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου.

3. Η εφαρμογή από το Γενικό Δικαστήριο των αποφάσεων Συμβούλιο κατά Front Polisario και Western Sahara Campaign UK

127. Από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την προσβαλλόμενη απόφαση βασιζόμενο στη σκέψη 106 της αποφάσεως Συμβούλιο κατά Front Polisario [89].

128. Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο ερμηνεύοντας την εν λόγω σκέψη υπό την έννοια ότι το Συμβούλιο χρειάζεται να έχει τη «συναίνεση» του λαού της Δυτικής Σαχάρας, έκρινε, κατ' ουσίαν, ότι οι διαβουλεύσεις που διεξήχθησαν μεταξύ του Συμβουλίου και της ΕΥΕΔ δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι πληρούν την ως άνω υποχρέωση [90].

129. Ως εκ τούτου, και βασιζόμενο, κατ' ουσίαν, στην ίδια επιχειρηματολογία με την προβαλλόμενη στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στο πλαίσιο της υποθέσεως Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario (C-779/21 P και C-799/21 P), το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε την επίδικη απόφαση.

130. Κατά την άποψή μου, το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη ως προς την ως άνω κρίση του.

131. Η προϋπόθεση της «συναίνεσης», που το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι δεν πληρούτο στην υπό κρίση υπόθεση, είχε συναχθεί από το Δικαστήριο στην υπόθεση Συμβούλιο κατά Front Polisario ως απορρέουσα από την αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών.

89 Αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψεις 150, 201 έως 202, 237, 304, 311, 319, 322, 328, 342, 353, 363 και 364).

90 Αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψη 364).

132. Ωστόσο, όπως εξηγώ στο σημείο 123 των παρουσών προτάσεων, η επανεξέταση του κύρους της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας υπό το πρίσμα των αποφάσεων Συμβούλιο κατά Front Polisario και Western Sahara Campaign UK δεν προϋποθέτει την εφαρμογή της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών [91].

133. Με την εν λόγω συμφωνία τα μέρη δεν επιχείρησαν να επεκτείνουν στο έδαφος τρίτου μέρους το καθεστώς που συμφωνήθηκε μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου.

134. Αντιθέτως, η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας συνήφθη για να καθορίσει απευθείας το καθεστώς αλιείας σε εντός οριοθετημένης γεωγραφικής περιοχής, της «αλιευτικής ζώνης», η οποία εκτείνεται σε ύδατα ευρισκόμενα παρά το έδαφος τρίτου μέρους, ήτοι της Δυτικής Σαχάρας.

135. Κατά συνέπεια, το Συμβούλιο δεν όφειλε να λάβει τη συναίνεση του λαού της Δυτικής Σαχάρας [92].

136. Ως εκ τούτου, προτείνω στο Δικαστήριο να κρίνει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή της σκέψεως 106 της αποφάσεως Συμβούλιο κατά Front Polisario, δεδομένου ότι η επανεξέταση της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και του πρωτοκόλλου εφαρμογής δεν προϋπέθετε την εφαρμογή της αρχής του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών και της προϋποθέσεως της συναίνεσης, η οποία απορρέει από την εν λόγω αρχή.

4. Ο σεβασμός του δικαιώματος αντιμετώπισης των δύο περιοχών ως διακριτών και χωριστών εδαφών

137. Με την επίδικη απόφαση [93], το Συμβούλιο εκφράζει την πρόθεσή του να αντιμετωπίσει το Βασίλειο του Μαρόκου όχι ως ασκούντα την κυριαρχία επί του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας, αλλά ως διοικούσα αρχή του εν λόγω εδάφους.

[91] Όπως εξηγώ και στο σημείο 118 των παρουσών προτάσεων, η αρχή του σχετικού αποτελέσματος των συνθηκών έχει εφαρμογή στη συμφωνία περί εμπορικών προτιμήσεων λόγω του γεγονότος ότι η εν λόγω συμφωνία αποσκοπεί στην επέκταση της εφαρμογής υφιστάμενης συμφωνίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Βασιλείου του Μαρόκου στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο, με τις προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario αναλύω τον τρόπο με τον οποίο το Γενικό Δικαστήριο εφάρμοσε την προϋπόθεση της «συναίνεσης» και καταλήγω στο συμπέρασμα ότι υπέπεσε σε πλάνη καθόσον έκρινε ότι η συναίνεση μπορεί να δοθεί από τον «λαό» της Δυτικής Σαχάρας. Εφόσον ένας «λαός» δεν έχει ασκήσει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης, ο λαός αυτός δεν διαθέτει νόμιμο εκπρόσωπο που να μπορεί να συναινέσει εξ ονόματός του. Επομένως, μέχρις ότου ασκηθεί το εν λόγω δικαίωμα, εναπόκειται στη διοικούσα αρχή να συναινέσει εξ ονόματος του λαού μιας μη αυτόνομης περιοχής (βλ., συναφώς, τις προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario, σημεία 133 έως 134 και 169).

[92] Δεν αποκλείω, ωστόσο, από το δικαίωμα αυτοδιάθεσης και το συναφές δικαίωμα στην απόλαυση των φυσικών πόρων μιας μη αυτόνομης περιοχής να προκύψει ενδεχομένως η διενέργεια διαβουλεύσεων με τον τοπικό πληθυσμό. Βλ., για παράδειγμα, Torres-Spelliscy, G., «National Resources in Non-Self-Governing Territories», σε Boukhars, A. και Rousselier, J. (επιμ.), *Perspective on Western Sahara: Myths, Nationalisms and Geopolitics*, Rowman & Littlefield, Lanham, 2013, σ. 235. Βλ., συναφώς, Wrange, P., «Self-Determination, occupation and the authority to exploit natural resources: trajectories from four European judgments on Western Sahara», *Israel Law Review*, τόμος 52(1), 2019, σ. 3 έως 30. Κατά την άποψη αμφοτέρων των ως άνω συγγραφέων, η εφαρμογή των κανόνων σχετικά με τις μη αυτόνομες περιοχές και των κανόνων που ρυθμίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των αρχών κατοχής επιφυλάσσει στον αυτόχθονα πληθυσμό της επίμαχης περιοχής το δικαίωμα να απολαμβάνει τους φυσικούς του πόρους.

[93] Βλ. αιτιολογική σκέψη 4 της επίδικης αποφάσεως.

138. Το ίδιο προκύπτει και από την ανταλλαγή επιστολών [94], στο πλαίσιο της οποίας η Ευρωπαϊκή Ένωση επαναλαμβάνει τη θέση της ότι η Δυτική Σαχάρα είναι μη αυτόνομη περιοχή και ότι ο λαός της απολαμβάνει το δικαίωμα αυτοδιάθεσης.

139. Όπως εξηγώ με τις προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario, το Δικαστήριο δεν μπορεί να ελέγξει την πολιτική απόφαση περί ανάπτυξης σχέσεων με το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας μέσω της διοικούσας αρχής του, ήτοι του Βασιλείου του Μαρόκου.

140. Ωστόσο, σε περίπτωση που η Ευρωπαϊκή Ένωση επιλέξει να αναπτύξει σχέσεις με το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας κατά τον ως άνω τρόπο, η υποχρέωση συνταγματικού ελέγχου που υπέχει το Δικαστήριο του επιβάλλει να ελέγχει ότι η εν λόγω ανάπτυξη σχέσεων σέβεται το καθεστώς του εδάφους αυτού και τα δικαιώματα του λαού του.

141. Για τους σκοπούς της δικαιοδοσίας του επί των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως, τούτο σημαίνει ότι το Δικαστήριο πρέπει να ελέγξει κατά πόσον ο τρόπος με τον οποίο η Ευρωπαϊκή Ένωση επέλεξε να αναπτύξει σχέσεις με το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας μέσω του Βασιλείου του Μαρόκου σέβεται το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας, όπως αυτό ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο στην υπόθεση Συμβούλιο κατά Front Polisario και στην υπόθεση Western Sahara Campaign UK.

142. Όπως εξήγησα στο σημείο 95 των παρουσών προτάσεων, βάσει της ερμηνείας στην οποία προέβη το Δικαστήριο με τις ως άνω αποφάσεις, το πεδίο εφαρμογής του εν λόγω δικαιώματος περιλαμβάνει την υποχρέωση να αντιμετωπίζεται το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ως «χωριστό και διακριτό» από το έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου.

143. Η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας δεν πληροί την προϋπόθεση αυτή.

144. Όσον αφορά το πεδίο εφαρμογής της, η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας δεν σέβεται επαρκώς τον «χωριστό και διακριτό» χαρακτήρα του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας και των παρά το έδαφος αυτό υδάτων.

145. Όπως εξήγησα στα σημεία 31 έως 33 των παρουσών προτάσεων, το πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας καθορίζεται με αναφορά σε μία και μόνη «αλιευτική ζώνη», η οποία ορίζεται ότι καλύπτει το σύνολο, κατ' ουσίαν, των παρά το έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου υδάτων και των παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας υδάτων.

146. Είναι σαφές τόσο από τον ορισμό της ζώνης αυτής όσο και από την επίδικη απόφαση [95] και από την ανταλλαγή επιστολών [96] ότι η περιοχή που καλύπτεται από την εν λόγω ζώνη περιλαμβάνει τα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα.

[94] Το σημείο 2 της επιστολής της Ευρωπαϊκής Ένωσης που περιλαμβάνεται στην ανταλλαγή επιστολών στο πλαίσιο της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας περιέχει την ακόλουθη δήλωση: «Η [συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας] συνάπτεται με την επιφύλαξη των αντίστοιχων θέσεων των μερών: — για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η αναφορά των νόμων και των κανονισμών του Μαρόκου [στη συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας] δεν προδικάζει τη θέση της σχετικά με το καθεστώς [της μη αυτόνομης περιοχής] της Δυτικής Σαχάρας, τα χωρικά ύδατα του οποίου καλύπτονται από την αλιευτική ζώνη που ορίζεται στο άρθρο 1, στοιχείο η), της [συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας] και από το δικαίωμά του στην αυτοδιάθεση».

[95] Βλ. αιτιολογική σκέψη 5 της επίδικης αποφάσεως.

[96] Βλ. σημείο 2 της επιστολής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ανταλλαγή επιστολών.

147. Ωστόσο, στον ορισμό της «αλιευτικής ζώνης» δεν γίνεται διάκριση μεταξύ των παρά το έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου υδάτων και των παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας υδάτων.

148. Η διάκριση αυτή δεν είναι απαραίτητο να γίνεται σε δύο χωριστές συμφωνίες. Θα μπορούσε, για παράδειγμα, να επιτευχθεί μέσω της οριοθέτησης των εδαφικών ορίων των οικείων εδαφών με αναφορά στις αντίστοιχες γεωγραφικές συντεταγμένες τους.

149. Εντούτοις, από τη συμφωνία που συνήψε η Ευρωπαϊκή Ένωση με το Βασίλειο του Μαρόκου θα πρέπει τουλάχιστον να προκύπτει σαφώς ποιο μέρος των αλιευτικών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αφορά τα παρακείμενα στο Βασίλειο του Μαρόκου ύδατα και ποιο μέρος των εν λόγω δικαιωμάτων αφορά τα παρακείμενα στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα.

150. Ωστόσο, στην υπό κρίση περίπτωση, μπορεί να εξακριβωθεί ευχερώς ότι πρόθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν να αντιμετωπίσει το Βασίλειο του Μαρόκου ως ασκούντα την κυριαρχία σε σχέση με το έδαφός του και ως («de facto») διοικούσα αρχή σε σχέση με το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας.

151. Το ανωτέρω συμπέρασμα δεν αναιρείται από την έκφραση της πολιτικής θέσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία περιλαμβάνεται στην ανταλλαγή επιστολών, όσον αφορά την αντιμετώπιση του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας.

152. Δεν αποκλείω το ενδεχόμενο, υπό ορισμένες συνθήκες, η συνεκτίμηση μιας τέτοιας δήλωσης να «ωθήσει», πιθανώς, την κρίση του Δικαστηρίου υπέρ του κύρους πράξεως η οποία συνδέεται με την εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ανάπτυξη σχέσεων με τρίτο κράτος ή έδαφος [97].

153. Ωστόσο, αυτή καθαυτή η έκφραση της πολιτικής θέσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι ικανή να «θεραπεύσει» την παράλειψη αντιμετώπισης του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας ως ξεχωριστού και διακριτού σε σχέση με το έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου στο πλαίσιο της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και στο πλαίσιο του πρωτοκόλλου εφαρμογής.

154. Ως εκ τούτου, καθόσον ενέκρινε τη σύναψη της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και του πρωτοκόλλου εφαρμογής με το Βασίλειο του Μαρόκου, το Συμβούλιο δεν σεβάστηκε, εν μέρει, το δικαίωμα αυτοδιάθεσης του λαού της Δυτικής Σαχάρας, όπως αυτό ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο στις αποφάσεις του Συμβούλιο κατά Front Polisario και Western Sahara Campaign UK.

5. Ο σεβασμός του δικαιώματος απόλαυσης των φυσικών πόρων

155. Η μη αντιμετώπιση των παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας υδάτων ως χωριστών και διακριτών από τα παρά το έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου ύδατα στο πλαίσιο της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και στο πλαίσιο του πρωτοκόλλου εφαρμογής έχει επίσης συνέπειες όσον αφορά το δικαίωμα του λαού της Δυτικής Σαχάρας να επωφελείται από τους φυσικούς πόρους των παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας υδάτων.

[97] Βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 17ης Ιανουαρίου 2023, Ισπανία κατά Επιτροπής (C-632/20 P, EU:C:2023:28, σκέψη 52), στην οποία το Δικαστήριο στήριξε το σκεπτικό του με παραπομπή σε παρόμοια ρήτρα περί «επιφύλαξης» της συμμετοχής της Εθνικής Ρυθμιστικής Αρχής του Κοσσυφοπεδίου στις εργασίες του Φορέα Ευρωπαϊκών Ρυθμιστικών Αρχών για τις Ηλεκτρονικές Επικοινωνίες

156. Το δικαίωμα αυτοδιάθεσης, το οποίο δεσμεύει την Ευρωπαϊκή Ένωση στις σχέσεις της με το Βασίλειο του Μαρόκου όσον αφορά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας, συνεπάγεται το δικαίωμα του λαού της Δυτικής Σαχάρας στην απόλαυση των φυσικών πόρων της μη αυτόνομης περιοχής της Δυτικής Σαχάρας, συμπεριλαμβανομένων των παρακείμενων υδάτων της[98].

157. Ωστόσο, με τις αποφάσεις του Συμβούλιο κατά Front Polisario και Western Sahara Campaign UK, το Δικαστήριο δεν ανέλυσε την πτυχή αυτή του δικαιώματος αυτοδιάθεσης. Ως εκ τούτου, η εν λόγω πτυχή εκφεύγει του αντικειμένου των υπό κρίση αιτήσεων αναιρέσεως.

158. Ωστόσο, η υποχρέωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διασφαλίσει ότι ο λαός της Δυτικής Σαχάρας θα επωφεληθεί από συμφωνία η οποία παρέχει αλιευτικές δυνατότητες στα ύδατα που βρίσκονται παρά το έδαφος της μη αυτόνομης περιοχής της Δυτικής Σαχάρας προκύπτει αυτοτελώς από τη συμμετοχή της Ένωσης στην UNCLOS[99].

159. Συναφώς, σημειώνω ότι η παράγραφος 1, στοιχείο α′, του ψηφίσματος ΙΙΙ, που περιλαμβάνεται στο παράρτημα Ι της τελικής πράξης της τρίτης διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το δίκαιο της θάλασσας, και το οποίο, ως εκ τούτου, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος τηςUNCLOS, ορίζει ότι «στην περίπτωση περιοχής ο λαός της οποίας δεν έχει αποκτήσει πλήρη ανεξαρτησία ή άλλο καθεστώς αυτονομίας αναγνωρισμένο από τα Ηνωμένα Έθνη, ή περιοχής υπό αποικιοκρατική εξουσία, οι διατάξεις που αφορούν δικαιώματα ή συμφέροντα μνημονευόμενα στην [UNCLOS] εφαρμόζονται προς όφελος του λαού της εν λόγω περιοχής με σκοπό την προαγωγή της ευημερίας και της αναπτύξεώς του».

160. Κατά συνέπεια, δυνάμει των διεθνών υποχρεώσεων που υπέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση από την εν λόγω σύμβαση, στο μέτρο που η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και το πρωτόκολλο εφαρμογής έχουν ως αποτέλεσμα την παροχή πρόσβασης στα εν λόγω ύδατα, οι εν λόγω πράξεις της Ένωσης πρέπει να εφαρμόζονται προς όφελος του λαού της Δυτικής Σαχάρας με σκοπό την προώθηση της ευημερίας και της ανάπτυξής του[100].

161. Στην υπό κρίση υπόθεση, η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και το πρωτόκολλο εφαρμογής επιτάσσουν, πράγματι, τη «δίκαιη κοινωνική και γεωγραφική κατανομή» των κοινωνικοοικονομικών οφελών που απορρέουν από τη χρηματική αποζημίωση που καταβάλλει η Ευρωπαϊκή Ένωση στο Βασίλειο του Μαρόκου.

162. Ωστόσο, όπως κατ’ ουσίαν διευκρινίζει το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 316 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, χωρίς να αμφισβητείται επί της ουσίας της η ως άνω διαπίστωση, από τις ρήτρες της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας, του πρωτοκόλλου εφαρμογής ή της ανταλλαγής επιστολών δεν προκύπτει πώς «η αρχή της δίκαιης

98 Βλ. τις προτάσεις μου στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-779/21 P και C-799/21 P, Επιτροπή και Συμβούλιο κατά Front Polisario (σημεία 190 έως 192). Βλ., επίσης, γενικότερα, Wrange, P., «Self-Determination, occupation and the authority to exploit natural resources: trajectories from four European judgments on Western Sahara», *Israel Law Review*, τόμος 52(1), 2019, σ. 3, καθώς και Kassoti, E., «The Empire Strikes Back: The Council Decision Amending Protocols 1 and 4 to the EU-Morocco Association Agreement», *European Papers*, τόμος 4(1), 2019, σ. 313 έως 316. Ομοίως, New York City Bar Association, «Report on legal issues involved in the Western Sahara dispute: use of natural resources», Committee on United Nations, 2011, σ. 27 έως 30.

99 Η Ευρωπαϊκή Ένωση (τότε Ευρωπαϊκή Κοινότητα) επικύρωσε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (στο εξής: UNCLOS) το 1998. Βλ. απόφαση 98/392/ΕΚ του Συμβουλίου, της 23ης Μαρτίου 1998, για τη σύναψη από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα της σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών, της 10ης Δεκεμβρίου 1982, για το δίκαιο της θάλασσας και της συμφωνίας, της 28ης Ιουλίου 1994, σχετικά με την εφαρμογή του μέρους XI της εν λόγω σύμβασης (ΕΕ 1998, L 179 της, σ. 1).

100 Πρβλ., επίσης, επιστολή της 29ης Ιανουαρίου 2002 του αναπληρωτή Γενικού Γραμματέα νομικών υποθέσεων, νομικού συμβούλου, προς τον Πρόεδρο του Συμβουλίου Ασφαλείας (S/2002/161), σημείο 22. Ομοίως, Kenny, J. K., «Resolution III of the 1982 Convention on the Law of the Sea and the Timor Gap Treaty», *Washington International Law Review*, τόμος 2(1), 1993, σ. 147 (ο οποίος επισημαίνει ότι τα προπαρασκευαστικά έγγραφα του ψηφίσματος ΙΙΙ «αποσαφηνίζουν τη βασική αρχή που διέπει το ψήφισμα: οι λαοί των μη αυτόνομων περιοχών θα πρέπει να επωφελούνται από τους πόρους των εδαφών τους»).

γεωγραφικής και κοινωνικής κατανομής της χρηματικής αντιπαροχής εφαρμόζεται με διαφορετικό τρόπο στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας και στο έδαφος του Βασιλείου του Μαρόκου».

163. Κατά τη γνώμη μου, προκειμένου να διασφαλιστεί ότι ο λαός της Δυτικής Σαχάρας δεν αποστερείται τα νόμιμα δικαιώματά του επί των φυσικών του πόρων, θα πρέπει, μεταξύ άλλων, από τα έσοδα που προκύπτουν από την εκμετάλλευση των εν λόγω φυσικών πόρων να επωφελείται αποκλειστικά και μόνο ο πληθυσμός του εδάφους της Δυτικής Σαχάρας.

164. Δεν αποκλείω το ενδεχόμενο οι αμφιβολίες σχετικά με το αν η Ευρωπαϊκή Ένωση πληρούσε την εν λόγω απαίτηση να είχαν διαλυθεί, πιθανώς, συνεπεία της παρουσίασης, από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης, της «μεθόδου» ή/και της «κλείδας διανομής» που το Βασίλειο του Μαρόκου όφειλε να παρουσιάσει στη μεικτή επιτροπή, όπως επιτάσσει το πρωτόκολλο εφαρμογής (βλ. σημείο 40 των παρουσών προτάσεων).

165. Ωστόσο, η δικογραφία δεν περιέχει πληροφορίες συναφώς [101].

166. Ομοίως, θα μπορούσε κάλλιστα, ακόμη και ελλείψει μιας τέτοιας μεθόδου και κλείδας κατανομής, να θεωρηθεί ότι οι υποχρεώσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης να σέβεται τη βιώσιμη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων του παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας εδάφους πληρούνται εφόσον υπάρχουν επαρκή στοιχεία που αποδεικνύουν την εκ μέρους της μεικτής επιτροπής άσκηση αυστηρής εποπτείας (βλ. σημείο 41 των παρουσών προτάσεων) όσον αφορά την κατανομή της χρηματικής αποζημίωσης που καταβάλλει η Ευρωπαϊκή Ένωση ως αντάλλαγμα για την πρόσβαση και την εκμετάλλευση των παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας υδάτων [102].

167. Ωστόσο, και πάλι, η δικογραφία δεν περιέχει καμία πληροφορία σχετικά με το αν η εν λόγω επιτροπή προέβη σε οποιουδήποτε είδους εποπτεία, και, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης, τι είδους εποπτεία άσκησε όσον αφορά την απαιτούμενη κατανομή της χρηματικής αποζημίωσης.

168. Για τους προμνησθέντες λόγους, είμαι της γνώμης ότι η συμφωνία σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας και το πρωτόκολλο εφαρμογής δεν πληρούν την απαίτηση να αντιμετωπίζεται το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ως «χωριστό και διακριτό» από εκείνο του Βασιλείου του Μαρόκου.

[101] Τις σχετικές πληροφορίες δεν μπόρεσα να αντλήσω ούτε από το μητρώο εγγράφων του Συμβουλίου. Οι μόνες πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στο κοινό είναι αυτές που περιέχονται στην τελική αξιολόγηση 2023, μια έκθεση που καταρτίστηκε κατά παραγγελία της Επιτροπής και δεν περιλαμβάνεται στη δικογραφία, η οποία φαίνεται να εξηγεί ότι στη μεικτή επιτροπή παρουσιάστηκε κάποια κλείδα κατανομής και ότι η προκύψασα κατανομή εξαρτούσε τη χρηματική αποζημίωση για την πρόσβαση των σκαφών της Ένωσης από τη «γεωγραφική κατανομή των αλιευμάτων» (βλ. τελική αξιολόγηση 2023, σ. 38). Προς επίρρωση της διαπίστωσης αυτής, η τελική αξιολόγηση του 2023 καταλήγει στο συμπέρασμα ότι το 95% των σχετικών με την πρόσβαση εσόδων και το 99% των τελών πρόσβασης διανεμήθηκαν στο έδαφος της Δυτικής Σαχάρας (βλ. σ. 38), γεγονός που «η Μεικτή Επιτροπή θεωρεί δίκαιο» (βλ. τελική αξιολόγηση του 2023, σ. v, σημείο 33). Δεν αποκλείω το ενδεχόμενο η τεκμηρίωση των εν λόγω αριθμητικών στοιχείων από τα θεσμικά όργανα της Ένωσης να καθησύχαζε τις αμφιβολίες μου όσον αφορά την επάρκεια της αποζημίωσης που προκύπτει συνεπεία της εκμεταλλεύσεως των φυσικών πόρων του λαού της Δυτικής Σαχάρας· ωστόσο, ελλείψει περαιτέρω πληροφοριών και συζήτησης ενώπιον του Δικαστηρίου ως προς αυτό το ζήτημα, δεν είμαι σε θέση να κρίνω εάν ευσταθεί το συμπέρασμα της έκθεσης τελικής αξιολόγησης του 2023.

[102] Ως εκ τούτου, συμφωνώ, κατ' αρχήν, με τη δήλωση της Επιτροπής ότι μια διατύπωση που απηχεί συμβιβαστικές λύσεις και η οποία οδηγεί και αυτή στο αποτέλεσμα που επιτάσσει το ψήφισμα 2554 (XXIV) και η παράγραφος 1, στοιχείο α', του ψηφίσματος III, θα μπορούσε να θεωρηθεί αποδεκτή υπό το πρίσμα των υποχρεώσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης να σέβεται τα νόμιμα δικαιώματα του λαού της Δυτικής Σαχάρας επί των φυσικών του πόρων.

169. Δεδομένου ότι η σχετική υποχρέωση απορρέει από τις αποφάσεις Συμβούλιο κατά Front Polisario και Western Sahara Campaign UK, πρέπει να γίνει δεκτός ο τρίτος λόγος ακυρώσεως που προέβαλε πρωτοδίκως το Front Polisario, η δε επίδικη απόφαση πρέπει να ακυρωθεί βάσει του ως άνω λόγου.

170. Συνεπώς, προτείνω στο Δικαστήριο να απορρίψει τις αιτήσεις αναιρέσεως του Συμβουλίου και της Επιτροπής και να επικυρώσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, παραθέτοντας, ωστόσο, διαφορετική αιτιολογία.

IV. Συνέπειες

171. Όπως ορίζει το άρθρο 264, δεύτερο εδάφιο, της ΣΛΕΕ, το Δικαστήριο προσδιορίζει, εφόσον το κρίνει αναγκαίο, ποια συγκεκριμένα αποτελέσματα της επίμαχης πράξης θεωρούνται οριστικά.

172. Δεδομένου ότι το πρωτόκολλο εφαρμογής έληξε τον Ιούλιο του 2023, δεν μπορεί επί του παρόντος να διεξαχθεί καμία αλιευτική δραστηριότητα από σκάφη της Ένωσης στα παρά το έδαφος της Δυτικής Σαχάρας ύδατα. Τούτο επιβεβαιώθηκε, εξάλλου, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση.

173. Τούτων δοθέντων, όπως επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο, «ακύρωση της [επίδικης] απόφασης με άμεση ισχύ μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες στην εξωτερική δράση της Ένωσης και να διακυβεύσει την ασφάλεια δικαίου σε σχέση με τις διεθνείς δεσμεύσεις που έχει αναλάβει, οι οποίες δεσμεύουν τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη» [103].

174. Επιπλέον, δεν αποκλείω το ενδεχόμενο η άμεση ακύρωση της επίδικης αποφάσεως να έχει δυνητικά σοβαρές επιπτώσεις σε μεγάλο αριθμό εννόμων σχέσεων οι οποίες έχουν συναφθεί καλή τη πίστει.

175. Επομένως, εάν το Δικαστήριο αποφασίσει να ακολουθήσει την πρότασή μου, προτείνω να διατηρηθεί η ισχύς της επίδικης αποφάσεως για εύλογο χρονικό διάστημα, το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει τα δύο έτη από την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως στην υπό κρίση υπόθεση, προκειμένου να συναφθούν με το Βασίλειο του Μαρόκου οι αναγκαίες τροποποιήσεις της συμφωνίας σύμπραξης στον τομέα της βιώσιμης αλιείας.

V. Πρόταση

176. Κατόπιν των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απορρίψει τις αιτήσεις αναιρέσεως του Συμβουλίου και της Επιτροπής.

[103] Αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση (σκέψη 368).